

POROČILO O DELU INŠTITUTA ZA NOVEJŠO ZGODOVINO V LETU 2004

UVOD

Za nami je zelo težko leto, najtežje v zadnjem desetletju. Pestile so nas grožnje z izgubami in dolgotrajne bolezni, ki vedno slabo vplivajo na ustvarjalnost kolektiva. K sreči se je v drugi polovici leta stanje popravilo in leto smo kar uspešno končali. To bo razvidno tudi iz tega končnega poročila, ki ga je vedno težje pregledno pripraviti zaradi raznovrstnosti dela, ki ga opravljajo raziskovalci inštituta. V to nas sili razvoj znanosti v Sloveniji in tudi Evropi. Zame pa je vprašanje, ali daje to tudi vedno najbolj učinkovite rezultate. Gre predvsem za vprašanje stabilnosti financiranja raziskovalne ustanove s področja humanistike, ki nima pravega trga za svoje delo. Rezultati našega raziskovanja so vpeti ne samo v zakladnico znanja ampak tudi v splošno narodovo kulturo. Na to seveda inštitut, ne njegovo vodstvo ne njegovi raziskovalci kot del tudi v Sloveniji majhnega znanstvenega kolektiva nimajo prav veliko vpliva. Podrobnejše poročilo o poslovanju inštituta je v posebnem poglavju, zato naj omenim samo podatke o številu plačanih raziskovalnih ur v letu 2004. Skupaj za programe, projekte in usmerjene raziskovalne projekte smo dobili plačanih 22.856 ur. Če upoštevam vse znanstvene in strokovne sodelavce, ki so sodelovali v raziskavah, potem je bila pokritost s številom raziskovalnih le dobrih 67 %. Takšen obseg financiranja komaj še zagotavlja nemoteno delo. Največ raziskovalne energije je poleg raziskovalnega dela v programih in projektih bilo vloženo v zaključevanje priprave za tisk znanstvene monografije Slovenska novejša zgodovina, ki bo do sredine leta 2005 v dveh zvezkih izšla kot skupen izdajateljski in založniški projekt inštituta in Mladinske knjige. Pri tem delu smo se ves čas zavedali, da gre za velik ustvarjalen napor generacije inštitutovih sodelavcev in za predstavitev znanja, ki je na inštitutu nastajalo več kot štiri desetletja. Podatki o drugih objavah v letu 2004 so: 2 znanstveni monografiji, 2 številki revije Prispevki za novejšo zgodovino, zbornik Jugoslavija v hladni vojni, 3 učbeniki, 44 znanstvenih, 15 strokovnih člankov in 20 člankov objavljenih v zbornikih znanstvenih konferenc. Veliko naporov je bilo vloženi tudi v sodelovanje na različnih oblikah predstavitev raziskovalnih izsledkov na znanstvenih posvetih, seminarjih in okroglih mizah doma in v tujini. Na 23 srečanjih je 18 raziskovalcev imelo 40 referatov in razprav, več kot polovico v tujini. Veliko dela in sredstev je od nas zahtevalo tudi redno vzdrževanje opreme, naših delovnih prostorov ter stavbe Kazine, ki je v lasti Republike Slovenije, inštitut pa je njen upravljalec. Na zahtevo inšpekcijskih služb smo morali urediti protipožarno zaščito. Računalniška oprema je žal kot potrošni material kratkega veka in v letu 2004 smo morali zamenjati kar dobro tretjino izrabljenih računalnikov od vseh, ki jih imamo na inštitutu. Vemo pa, da brez dobrih delovnih pogojev ne moremo pričakovati dobrih delovnih rezultatov. Po dolgih letih smo končno rešili tudi kadrovsko stisko v upravi inštituta z zaposlitvijo še ene računovodkinje in problem pravne službe.

1 ZNANSTVENO RAZISKOVALNO DELO

1.1 RAZISKOVALNI PROGRAMI

1.1.1 Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju

Leto 2004 je bilo prvo leto izvajanja novega raziskovalnega programa, v katerem je sodelovalo sedem sistemiziranih polno plačanih raziskovalcev, bibliotekarka in mladi raziskovalec, poleg njih pa so prek financiranja ustanoviteljskih obveznosti plačani trije raziskovalci z lastnim projektom in tehnični sodelavec v knjižnici.

Za vodjo programa je bil v javnem razpisu izbran *dr. Jurij Perovšek*, znanstveni svetnik, ki je raziskoval temo Slovenski liberalizem 1918–1941. V njej se je osredotočil na razvoj slovenskega liberalnega tabora v prvi jugoslovanski državi. Skladno z načrtom dela v letu 2004 je v Arhivu Srbije in Črne gore v Beogradu pregledal gradivo iz 6 obsežnih arhivskih fondov (fonda Ministrstva za notranje zadeve Kraljevine Jugoslavije 1918–1941, fonda Dvora KJ, fonda Narodne skupščine KJ, fonda Ministrstva za pravosodje KJ, fonda Ministrskega sveta KJ in fonda Masonske lože v Jugoslaviji 1919–1940) in 5 arhivskih zbirk pomembnih politikov iz časa prve jugoslovanske države (zbirke Milana Stojadinovića, Jovana Jovanovića–Pižona, Milana Jakovljevića, Hinka Krizmana in Lazarja Markovića). V Pokrajinskem arhivu v Mariboru pa je pregledal zbirko dr. Vekoslava Kukovca. Na osnovi pregledanih arhivskih fondov in zbirk je pridobil okoli 900 fotokopij izredno pomembnega gradiva, potrebnega za celostno razčlenitev političnega razvoja ter idejnega, kulturno antropološkega in socialno političnega značaja tedanjega slovenskega liberalizma. Razčlenil je tudi organizacijsko–politično združitev slovenskih liberalnih strank in oblikovanje enotne vseslovenske liberalne stranke leta 1918. O tem je napisal razpravo Ustanovitev Jugoslovanske demokratske stranke leta 1918 (3,5 avtorske pole), ki jo je oddal v tisk reviji *Studia Historica Slovenica*. *Dr. Ervin Dolenc*, višji znanstveni sodelavec, je januarja zaključil z raziskavo o odnosih med različnimi generacijami in skupinami v slovenskem komunističnem gibanju v 30. letih 20. stoletja ter razpravo oddal v tisk. Dva tedna je pregledoval in zbiral gradivo iz zelo obsežnega fonda Ministrstva za prosveto Kraljevine Jugoslavije (1918–1941) v Arhivu Srbije in Črne gore v Beogradu (okrog 900 tekočih metrov), kjer je našel veliko dobrega gradiva o slovenskih kulturnih ustanovah, vendar mu je uspelo pregledati komaj polovico zanimivih fondov. Za zbornik, ki je izšel ob razstavi Kolo nasilja v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani, je napisal razpravo Nasilje kot legitimno politično sredstvo. Vse te manjše raziskave bodo sčasoma sestavile mozaik o kulturnem pluralizmu na Slovenskem pred drugo svetovno vojno. *Jure Gašparič*, mladi raziskovalec, je raziskoval temo Politika Slovenske ljudske stranke od uvedbe kraljeve diktature 6. januarja 1929 do vstopa SLS v vlado JRZ. Nadaljeval je z raziskovalnim delom o diktaturi kralja Aleksandra in Slovenski ljudski stranki. Na podlagi sklepa Senata Filozofske fakultete z dne 5. 11. 2003, s katerim mu je odobril prehod na enovit doktorski študij, je na Filozofski fakulteti v Ljubljani oddal prijavo doktorske teme z naslovom Diktatura kralja Aleksandra in Slovenska ljudska stranka v letih 1929–1935. Zasnovana je kot nadgradnja in poglobitev raziskovalnega dela opravljenega v okviru magistrskega študija. Prijavljeno temo je na podlagi sklepa Senata Filozofske fakultete v Ljubljani z dne 1. 3. 2004 in soglasja Senata Univerze v Ljubljani z dne 11. 5. 2004 potrdil dekan Filozofske fakultete. Svoje raziskovalno delo v Beogradu je osredotočil na fonde iz Arhiva Srbije in Črne Gore, kjer je pregledal fonde Dvora Kraljevine Jugoslavije, Zbirke Jovana Jovanovića – Pižona, Zbirke Milana Stojadinovića, Ministarstva unutrašnjih poslova Kraljevine Jugoslavije, Zbirke Hinka Krizmana, Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije, Ministarstva pravde Kraljevine Jugoslavije, Poverljive arhive in Centralnega presbiroja Predsedništva ministarskog saveta. Zbrano gradivo je začel proučevati in analizirati. Pregledoval je politično časopisje obravnavane dobe – zlasti Slovenca, Jutro, Ljudsko pravico in Kmetski list. *Dr. Bojan Godeša*, višji znanstveni sodelavec, se je v okviru proučevanja razmer tik pred ter v začetnem obdobju okupacije osredotočil na analizo prvotnih stališč do ključnih vprašanj tistega časa pri posameznih političnih dejavnikih. Zbiral je arhivsko gradivo v dveh dislociranih enotah Arhiva Republike Slovenije ter pregledoval tisk in spremljal relevantno literaturo. *Dr. Nevenka Troha*, višja znanstvena sodelavka, je nadaljevala s preučevanjem problematike slovensko-italijanskih odnosov, slovenske zahodne meje, Svobodnega tržaškega ozemlja, odnosov med Jugoslavijo in Italijo ter narodnih manjšin. Za to tematiko je pregledovala gradivo v Arhivu Republike Slovenije (fondi, ki obravnavajo problematiko Svobodnega

tržaškega ozemlja, zlasti odnos Slovencev do tega vprašanja – del osebne zbirke Jožeta Vilfana, fond Engelberta Besednjaka), v Pokrajinskem arhivu Koper (fondi Istrski okrožni ljudski odbor, Okrajni ljudski odbor Koper), v arhivu Zveznega sekretariata za zunanje zadeve Srbije in Črne Gore (odnosi med Italijo in Jugoslavijo, delni pregled let 1945-1949) in v Arhivu Srbije in Črne Gore (fondi: Ministrstvo za novo priključene kraje, Centralni komite ZKJ – leta 1945-1973, Predsedstvo Vlade FLRJ). V tisk je oddala razprave *La situazione nella Slavia Veneta (le valli del Natisone, Resia e Torre)* e nel Val Canale tra il maggio 1945 e il settembre 1947 (Položaj v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini med majem 1945 in septembrom 1947), objavljeno bo v *Storia contemporanea in Friuli*; *Fojbe – zločin ali upravičeno kaznovanje (odmevi aretacij, deportacij in usmrnitev med lokalnim prebivalstvom v Julijski krajini)* – objavljeno bo v *Acta Histriae*. Deloma je pripravila razpravi o razmerah v conah A in B Svobodnega tržaškega ozemlja v času pred resolucijo Informbiroja (september 1947-junij 1948) in o odnosu tržaških Slovencev do ukinitve Svobodnega tržaškega ozemlja. *Dr. Zdenko Čepič*, višji znanstveni sodelavec, je v letu 2004 začel s preučevanjem političnih odnosov v jugoslovanski državi v šestdesetih letih 20. stoletja. Namen njegovega raziskovanja je preučiti idejno teoretične in zlasti praktične ukrepe slovenskih političnih subjektov Zveze komunistov, zakonodajne in izvršne oblasti za reševanje težav, ki so bile izraz različnih pogledov na politični sistem socialističnega samoupravljanja in federativno ureditev jugoslovanske države od koncu petdesetih let, ko je že prihajalo do gospodarskega zastoja in težav. Na vzroke in na reševanje krize je imela slovenska politika povsem drugačne poglede od zveznih državno-političnih organov in tudi od posameznih republiških, n. pr. srbskih. Za raziskavo je zbiral arhivsko gradivo v Arhivu Republike Slovenije (fond CK ZKS – gradivo plenumov ZKS in ZKJ, fond Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, fond SZDL), torej organov političnih organizacij, ki so imele odločilno vodilno vlogo v političnem in gospodarskem življenju. Spremljal je tudi najnovejšo literaturo in spominske vire. V pregledovanju se je osredotočil na gradivo t.i. brionskega plenuma (julija 1966). Iskal je gradivo, ki kaže na okoliščine, ki so do tega plenuma pripeljale in njegovih posledic. Šlo je namreč za vprašanja vloge in delovanja politične policije v jugoslovanski državi. O tem je napisal razpravo. *Dr. Aleš Gabrič*, višji znanstveni sodelavec, je za raziskavo slovenske kulturno politične zgodovine v osemdesetih letih pregledoval del takratne periodike, ki je pomembno vplivala na duhovna in politična gibanja ter spremljal novejšo literaturo o teh vprašanjih. Za zbornik, ki bo izšel v letu 2005 pri Texas A&M University Press, je razširil in pripravil prispevek iz mednarodnega simpozija v Trondheimu (Norveška) v letu 2004.

1.1.2 Podobe gospodarske in socialne modernizacije na Slovenskem v 19. in 20. stoletju

V letu 2004 smo začeli raziskovati v novem raziskovalnem programu. V njem sodeluje pet polno zaposlenih raziskovalcev, med njimi eden le v drugi polovici leta 2004, ena part-time raziskovalka in bibliotekar. Prva dva meseca leta je v njem sodeloval še znanstveni svetnik, ki se je konec februarja 2004 upokojil.

Program je vodil *dr. Žarko Lazarević*, znanstveni svetnik. Nadaljeval je z delom pri raziskovanju zgodovine oglaševanja na Slovenskem do druge svetovne vojne. V skladu z načrtom dela je v letu 2004 nadaljeval s pregledovanjem oglasnih strani dnevnika *Slovenec* in sproti razvrščal zbrano gradivo glede na vsebino in oblikovne značilnosti. Pregledovanje časopisa *Slovenec* je trajalo prvo polovico leta 2004. V drugi polovici leta pa je začel s pregledovanjem dnevnika *Slovenski narod*. Oba časopisa sta bila množična medija in sta pokrila široko populacijo. Kot taka sta primerna za primer razvoja oglaševanja na Slovenskem. *Dr. Jasna Fischer*, znanstvena svetnica, je kot part time raziskovalka zbrala in začela analizirati statistično gradivo avstrijskih poklicnih statistik za še zadnji neobdelani

poklicni razred v slovenskih deželah v času do začetka prve vojne in sicer prebivalstvo, ki se je preživljalo s trgovino, prometom in storitvami. Za mednarodno konferenco ob 90-letnici začetka prve svetovne vojne v Moskvi je pripravila prispevek o ruskih vojnih ujetnikih na Slovenskem v letih 1914-1918, ki bo kot znanstveni članek objavljen v posebni publikaciji. *Dr. Peter Vodopivec*, znanstveni svetnik, je v okviru programa raziskoval vpliv Južne železnice na gospodarsko modernizacijo slovenskih dežel v drugi polovici 19. stoletja. V ta namen je pregledal arhivsko gradivo in dokumentacijo Železniškega gospodarstva v Ljubljani in v njihovi knjižnici zbrano literaturo. Pregledal je tudi tiskano gradivo trgovskih in obrtnih zbornic v Ljubljani, Celovcu in Gradcu. *Dr. Andrej Studen*, višji znanstveni sodelavec, je objavil znanstveno monografijo v samostojni knjigi z dosedanjimi rezultati raziskovanja zgodovine kriminala in kaznovanja na Slovenskem v novem veku. Nadaljeval je delo na raziskavi izredno široke problematike družbenega nasilja, kriminalitete in kaznovanja ter socialnega discipliniranja in marginalizacije prebivalstva. V tesni zvezi z zgodovino žensk in kriminalom je raziskal usode moža željnih žensk, ki so iskale življenjske sopotnike preko ženitnih oglasov in pogosto postale žrtve raznih goljufov, pa tudi morilcev. Na ženitne oglase so se v upanju na boljše življenje javljale predvsem služkinje. Mikro študija razkriva nekatere nove dimenzije v zvezi z naivnostjo in miselnim svetom ljudi v preteklosti, kot tudi krizne plati socialnega in gospodarskega življenja (npr. zadolževanje na podeželju), ter v zvezi s hudodelstvi tudi uveljavljanje novejših metod v kriminalistiki. Študij dosjejev razvpitih kriminalcev odstira tudi vsakokratni odnos družbe do nasilja, kaznovanja in smrtne kazni. Poleg omenjene problematike je raziskovalec v okviru zastavljenega raziskovalnega programa zbiral tudi arhivsko in časopisno gradivo ter relevantno literaturo o zgodovini higiene in telesne čistoče v 19. in na začetku 20. stoletja. *Dr. Andrej Pančur*, znanstveni sodelavec, je raziskal posamezne aspekte gospodarske in socialne zgodovine v 19. in 20. stoletju. Za objavo je pripravil članek o Historiografiji Dušana Kermavnerja o delavskem gibanju do prve svetovne vojne. Raziskoval je gospodarske in posebej še denarne vidike integracijskih in dezintegracijskih procesov na Slovenskem ter napisal članka »Der gemeinsame mitteleuropäische Wirtschaftsraum und Slowenen« in »Monetäre Desintegrations- und Integrationsprozesse im slowenischen Raum«. Raziskoval je še mednarodni sistem zlatega standarda pred prvo svetovno vojno in objavil članek o pomenu zlata pri njegovem nastanku in delovanju. *Dr. Jože Prinčič*, znanstveni svetnik, je nadaljeval z načrtnim zbiranjem dokumentarnega gradiva za monografijo Gospodarska zgodovina Slovencev 1970-1991. V Arhivu republike Slovenije je pregledoval gradivo fonda CK ZKS (III in IV). Pregledal je gradivo zveznih in republiških partijskih teles, ki je nastalo v letih 1972-1985, poleg tega pa še gradivo ločenih zbirk, kot so: okrožnice, predsednikovi spisi, pisma posameznikov, mednarodni stiki, razgovori z delegacijami drugih republik, osebne zbirke (Franceta Popita, Viktorja Avblja, Andreja Marinca), gospodarska problematika, Narodna banka Jugoslavije, kadrovske zadeve, stavke in nepopisano gradivo. V osrednjem državnem arhivu je pregledal tudi gradivo Predsedstva SRS za leta 1974-1985. V obravnavanem letu se je seznanil z vsebino člankov z gospodarsko problematiko, objavljenih v časniku Delo v letih 1982-1985. Analiziral je še gospodarske ukrepe, ki so bili v letih 1981-1985 objavljeni v Uradnem listu SFRJ in SRS. Seznanil se je z dosedanjimi ugotovitvami s področja gospodarske zgodovine v objavljenih monografijah slovenskih zgodovinarjev (Boža Repeta, Jožeta Pirjevca) ter z ocenami gospodarskih gibanj v zbranih delih Edvarda Kardelja, Staneta Kavčiča idr.

1.2 RAZISKOVALNI PROJEKTI

1.2.1 Slovenci pod okupatorji in v medsebojnih spopadih

V triletнем projektu, ki ga je kot odgovorni nosilec tretje leto vodil dr. Boris Mlakar, sta sodelovala še dr. Vida Deželak-Barič in dr. Damijan Guštin.

Dr. Boris Mlakar, znanstveni sodelavec, je prvi polovici leta 2004 najprej nadaljeval z zbiranjem gradiva za temo z naslovom Poglavitne teme protirevolucionarne ideologije med drugo svetovno vojno na Slovenskem. Pregledal je arhivske fonde t.i. protirevolucionarnega tabora, predvsem gradivo propagandnega urada Rupnikove pokrajinske uprave in propagandnega odseka Slovenskega domobranstva kot tudi vse legalno in ilegalno časopisje omenjenega tabora. K temu je pritegnil tudi zadevno gradivo spominskega in paradokumentarnega značaja iz emigrantske literature kot tudi literature, ki je začela izhajati v Sloveniji po letu 1990. Po sistematiziranju in obdelavi zbranega gradiva je napisal elaborat – razpravo v obsegu skoraj dveh avtorskih pol, v kateri je izpostavil, da poglavitne teme omenjene ideologije slonijo predvsem na tezi o samoobrambi pred komunističnim nasiljem ter dodatno še na poudarjanju splošne boljševiske nevarnosti, pri čemer je prihajalo do drugačnih vsebinskih poudarkov pri različnih protirevolucionarnih formacijah oziroma skupinah. Razprava bo objavljena v letu 2005.

Dr. Vida Deželak-Barič, asistentka – doktorica, je v okviru tematskega sklopa o razbiranju patriotičnih in revolucionarnih vsebin v odporniškem gibanju ter taktike KPS dokončevala razpravo o partizanskem obeleževanju praznika slovanskih apostolov Cirila in Metoda ter na primeru analize tega dogajanja ponazorila odnos vodstva odporniškega gibanja do vere, Cerkve in širše do predvojnih nosilcev družbene moči. Sâmo obeleževanje navedenega praznika se je v perspektivi potrdilo kot ena izmed mnogih taktičnih potez. Arhivsko gradivo je zbirala v Arhivu Republike Slovenije, januarja 2004 pa je dva tedna delala tudi v Arhivu Srbije i Črne gore. *Dr. Damijan Guštin*, znanstveni sodelavec, je proučeval predvsem vprašanja vojaškega sodstva in recepcije slovenske partizanske vojske v Jugoslovansko armado. Dva tedna je v januarju 2004 raziskoval v Arhivu vojaško zgodovinskega inštituta Vojske Srbije in Črne gore v Beogradu, ki hrani zelo pomembno gradivo za obe raziskovani temi. V zaključnem obdobju projekta se je posvetil predvsem objavi delnih rezultatov. Napisal in objavil je študijo o normativnem razvoju vojaške kazenske zakonodaje in sodnega sistema. Konkretno delovanje vojaškega sodstva v partizanski enoti je pokazal na primeru Notranjskega odreda, kar je vključeno kot poglavje v objavljeni monografiji. Na podlagi gradiva, zbranega v Vojaško zgodovinskem inštitutu Vojske Srbije in Črne gore v Beogradu je napisal razpravo Reorganizacija Jugoslovanske armade marca 1945 in njen vpliv na ukinitvev Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije.

Projekt je bil končan konec junija 2004 in v mesecu decembru je bil v končnem evaluacijskem pregledu zelo pozitivno ocenjen.

1.2.2 Slovenija med drugo svetovno vojno v evropskih primerjavah

V prvi polovici leta smo uspešno prijaviili nov triletni projekt, ki ga vodi dr. Boris Mlakar, v njem pa sodelujeta še dr. Vida Deželak-Barič in dr. Damijan Guštin. S tem projektom želimo izpostaviti značilnosti položaja in razvoja Slovenije oziroma slovenskega naroda v pogojih druge svetovne vojne in okupacije v primerjavi z nekaterimi sosednjimi in drugimi evropskimi državami oz. deželami, ki predstavljajo nekaj osnovnih, vzorčnih in tipičnih položajev v tedanji Evropi pod nadvlado fašističnih sil Osi. *Dr. Boris Mlakar*, znanstveni sodelavec, je v tem okviru raziskoval in primerjal naslednje segmente medvojne dogajanja: okupacijske režime oziroma sisteme, kvizlinštvo, kolaboracijo, primere in stopnje državljanskih vojn ter na koncu obračune s kolaboracijo, to je t.i. epuracijo. V drugi polovici

leta 2004 je poleg gradiva in literature za Slovenijo, ki jo v glavnem že pozna, zbiral in proučeval ustrezno literaturo tako za Evropo kot celoto kot tudi za države in območja, ki pridejo v poštev za primerjavo v okviru projekta. Proučeval je predvsem literaturo, ki se nahaja v ljubljanskih knjižnicah, nekaj knjig je pregledal tudi s pomočjo medknjižnične izposoje. Manjše število važnejših člankov iz mednarodnih revij si je tudi kopiral. *Dr. Vida Deželak-Barič*, asistentka – doktorica se je v začetni fazi dela seznanjala z obsežno literaturo, ki obravnava politični vidik odporniških gibanj v posameznih evropskih državah. *Dr. Damijan Guštin*, znanstveni sodelavec, se je posvetil izdelavi primerjanih elementov in evidentiranju ter zbiranju v slovenskih knjižnicah dosegljive literature. Glede na dogovorjeno delitev dela znotraj projekta se je osredotočil na primerjavo oboroženega odpora odporniških gibanj in na vprašanje, kolikšnemu nasilju okupacijskih sil je bilo izpostavljeno prebivalstvo ter v kakšnih okoliščinah in oblikah se je to manifestiralo. Da bi v izhodiščih lahko čimbolj zajel raznoliko evropsko situacijo, je začetno obdobje projekta posvetil študiju okvirnih situacij v posameznih evropskih državah.

1.2.3 CRP Slovenske oborožene sile v 20. stoletju, njihovo bojevanje in družbena vloga

Na razpis CRP projektov, ki jih je februarja 2004 razpisalo Ministrstvo za obrambo, je inštitut predlagal projekt Slovenske oborožene sile v 20. stoletju, njihovo bojevanje in družbena vloga, ga izdelal kot dolgoročni šestletni projekt, v katerem je vključenih pet raziskovalcev inštituta in štirje raziskovalci Obramboslovnega raziskovalnega centra Inštituta družbenih ved Fakultete za družbene vede: *dr. Damijan Guštin* kot vodja projekta in sodelavci *dr. Zdenko Čepič*, *dr. Vida Deželak*, *dr. Boris Mlakar* in *Jurij Perovšek* ter *prof. dr. Ljubica Jalušič*, *izr. profesor dr. Marjan Malešič*, *dr. Vladimir Prebilič* in *mag. Uroš Svete*. Natečajna komisija je projekt sprejela kot dvoletni, nadaljevanje pa ostaja še odprto. Vodja projekta je konec avgusta 2004 ponovno določil cilje projekta in obseg projekta skupaj z nadzorno osebo MORS podpolkovnikom Karlom Nanutom. Zaradi zakasnitve sporočila o odobritvi projekta in podpisa pogodb je delo na projektu potekalo predvsem v pripravljalnih delih. Vodja projekta je opravil preliminarne pogovore o zasnovi projekta in njegovem izvajanju z raziskovalci vključenimi v projekt in se dogovoril o načinu dela in natančnejše določil teme. Glede na želje in predloge naročnika je tisti del programa, ki raziskuje slovensko vojaško ustvarjalnost in dejavnost v procesu osamosvojitve Slovenije v letih 1990-1991, zasnovan tako, da je delo osredotočeno na študijo primera Koroške, kjer bomo osvetlili ob zagotovljenem sodelovanju veteranov kot pričevalcev vse pomembne procese v procesu osamosvajanja Slovenije, vključno z vojno junija in julija 1991. Vodja projekta je opravil pogovor z voditelji veteranskih organizacij o zasnovi in izvedbi študije predvsem glede zbiranja ustnih virov. Raziskovalci ORC pa so vsebinsko določili delo na projektu ter začeli zbirali gradivo, ki se nanaša na leti 1990-1991.

1.2.4. CRP Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej

Projekt poteka z minimalnimi sredstvi brez zastojev, ker ga inštitut sam financira iz sredstev raziskovalnega sklada. Poskusi v letu 2004, da bi ga dofinancirali, so bili žal neuspešni. Nadaljujemo ga v nezmanjšanem obsegu, ker se zavedamo, kako je tema znanstveno, strokovno in tudi politično pomembna. Napaka je očitno bila storjena ob sami prijavi nadaljevanja projekta na podlagi netočnih informacij in posebnega priporočila, naj projekt prijavimo kot ciljni raziskovalni projekt, ker bo finančnih sredstev več, kot pa če ga prijavimo kot aplikativni. Žal pa smo dobili samo dva sofinancerja, pri tem, da naše resorno ministrstvo projekt financira v minimalnem obsegu, medtem ko je tretji logični plačnik,

Ministrstvo za notranje zadeve sofinanciranje iz nam nerazumljivih razlogov sodelovanje pri tem projektu odklonilo, čeprav bodo naše podatke potrebovali za vpise v mrliške knjige. Zato smo po sklepu Upravnega odbora dobili soglasje, da posredovanje podatkov upravnim enotam po R Sloveniji zaračunavamo. Dobra novica pa je, da nam je uspelo s posredovanjem veleposlanika Ruske federacije gospodom Vjačeslavom Dolgovom navezati stik s Rusko federalno arhivsko službo in z njimi bomo podpisali posebno pogodbo o sodelovanju. Iz štirih fondov, ki jih hrani Ruski vojni arhiv, nam bodo poslali zbirne podatke o umrlih Slovencih v nemški vojski na ruskih frontah in v njihovem ujetništvu. V mesecu decembru smo zaposlili novo sodelavko, ker ena z začetkom januarja 2005 odhaja na porodniški dopust. Skupaj je bilo v imenskem popisu žrtev druge svetovne vojne na Slovenskem zbranih podatkov za **94.315 umrlih**, preverjenih z izločitvijo dvojnikov in trojnikov pa **94.018**. Vpisanih žrtev je kar za dobrih 44 % več, kot smo ocenjevali ob začetku dela na popisu leta 1997.

Tadeja Tominšek Rihtar, strokovna sodelavka in vodja projekta, je nadaljevala z delom na gradivu Pokrajinskega arhiva Koper in popisala naslednje fonde: Občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV in POS Izola, fascikel 3, Krajevnega odbor ZZB NOV in POS Sežana. Sodelovala je pri pregledovanju gradiva Zveze društev mobiliziranih Slovencev v nemško vojsko 1941 – 1945 in sicer za območje Laškega in Sv. Tomaža pri Ormožu. Od gradiva Nove Slovenske zaveze je pregledala popisne liste za župnije Cerklje na Gorenjskem, Črni Vrh, Bloke, Dob pri Domžalah, Dobrova, Dol pri Ljubljani, Javorje pri Litiji, Javorje pri Škofji Loki, Ig, Komenda, Litija, Ljubljana, Lom nad Kanalom, Podkraj pri Colu, Podgrad pri Novem mestu, Novo mesto, Notranje Gorice, Mirna, Metlika, Mengeš, Lučine, Polhov Gradec, Polic, Poljane nad Škofjo Loko, Predoslje, Prečna, Preloka, Preserje pod Krimom, Preska, Ribnica, Stopiče, Stična, Sostro, Sodražica, Selc nad Škofjo Loko, Sela pri Šumberku, Struge, Sv. Križ - Podbočje, Sv. Trojica, Šenčur, Šentjernej, Škocjan pri Novem mestu, Šenturška Gora in Šentjurij pri Grosupljem. V Zgodovinskem arhivu Ljubljana je pregledala fonde: v enoti Ljubljana Komunalno podjetje Žale (fasc. 237), Okrajni ljudski odbor Ljubljana okolica (fascikli 666 – 741), Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana – Moste-Polje (fascikli 12-16), Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana-Bežigrad (fascikla 2-4), v enoti Grosuplje: Okrajni ljudski odbor Grosuplje (fascikli 58 – 62), Krajevni ljudski odbor Šmarje (fascikel 10), Občinski ljudski odbor Grosuplje (fascikli 26 – 28), Šolske kronike za osnovne šole Šmarje, Videm – Dobropolje, polica, Ferdo Vesel v Ivančni gorici, Luis Adamič v Grosupljem, Temenica, Krka, v enoti Kočevje: Okrajni ljudski odbor Kočevje (fascikel 61), Šolska kronika OŠ fara (fascikel 1), od gradiv, ki zajemajo območje Domžal: Mestni ljudski odbor Domžale (fascikel 6), Šolske kronike za osnovne šole Slavka Šlandra (škatla 1), Venclja Perka (škatla 1), Šlandrove brigade (škatla 1), Ihan (škatla 1), Mengeš (škatla 1), Krtina (škatla 1), Jurija Vege (škatla 1), Radomlje (škatla 1), Rova (škatla 1), Trojane (škatla 1), Št. Gotard (škatla 1) in Janka Kersnika (škatla 1), fond, ki obravnava kamniško področje: Okrajni ljudski odbor Kamnik (fascikla 33 in 34) in v enoti za Novo mesto sem pregledala fond Okrožnih ljudskih odborov za Novo mesto (fascikli 12-15, fascikli 17-20, fascikla 22,23, fascikli 26 – 35, fascikla 37 in 39), ki hrani prijave vojne škode. Pregledala je tudi interno (fotokopirano) gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana, kjer je shranjeno gradivo iz več fondov tega gradiva, ki obravnava žrtve druge svetovne vojne in ga uporabljajo za namene dokazovanja statusa žrtve vojnega nasilja. V Arhivu Republike Slovenije, dislocirana enota 2, je pregledala škatlo 4 fonda Republiški odbor ZZB NOV Slovenije s prijavi padlih partizanov. Obdelovala pa je tudi gradivo Statističnega urada SFRJ: Popis žrtev druge svetovne vojne, ki je bil izdelan leta 1964 in nam ga je predal g. Adil Zulfikarpašić. Od periodičnega tiska je pregledala vse letnike revije Zaveza (št. 1. št. 54), 3 številke revije Mladika (leto 1997 in 1998) in vse številke Goriškega lista za leto 1944. Pregledala je tudi 7 knjižnih enot, ki so bile na novo izdane. Opravile je še naslednje terensko delo in popisala

spominsko ploščo ustreljenemu partizanu v Bovcu, padlima partizanoma na poti na Talež in nagrobne plošče na pokopališču v Štepanji vasi. Upoštevala je tudi nekaj ustnih virov (dr. Jasna Fischer, dr. Anka Vidovič – Miklavčič).

Mojca Šorn, strokovna sodelavka je v letu 2004 nadaljevala s pregledovanjem gradiva v Arhivu Republike Slovenije v fondih Slovensko domobranstvo 1877, fascikli 55-66 in 293, policijski varnostni zbor 1876, fascikli 71-74 in v oddelku II kartoteka žrtev NOB (Gradivo Zveze združenj borcev Slovenije). V gradivu Muzeja narodne osvoboditve Maribor je pregledala kartoteko žrtev 2. svetovne vojne, začela pa z delom v Muzeju novejšje zgodovine Celje, kjer je obdelala podatke o padlih, ubitih ali pogrešanih osebah v času 2. svetovne vojne s širšega celjskega območja. Sodelovala je pri obdelavi gradiva, ki ga je posredovala Nova Slovenska zaveza in sicer za župnije Bevke, Čatež pod Zaplazom, Čemšenik, Črnomelj, Bučka, Škocjan, Črni Vrh nad Polhovim Gradcem, Brdo, Gorenji Logatec, Dolenji Logatec, Hotedršica, Leskovača, Lipoglav, Loški Potok, Zlato polje, Žužemberk, Rakek, Primskovo, Kopanj, Kovor, Kostanjevica na Krki, Borovnica, Brezovica, Begunje pri Cerknici, Cerknica in Krka. Od gradiva, ki ga je posredovala Zveza društev mobiliziranih Slovencev v nemško vojsko 1941-1945 je pregledala gradivo za Cirkulane, Cirkovce, Frankovce, Gorišnico, Grajeno, Hardek, Hum, Lahonce, Lešnico, Litmerk, Loperšice, Majšperk, Maribor, Ormož, Podgorce, Podvince, Ptuj, Ptujsko goro, Pušence, Rogoznico, Slovenj Gradec, Stoperce, Trnovsko vas, Veliko Nedeljo, Videm pri Ptujju, Zavrč, Žetale in širše področje Slovenskih Goric. Ti podatki poleg podatkov o prisilno mobiliziranih padlih in pogrešanih osebah v nemško vojsko in Wehrmannschaft vsebujejo tudi podatke o žrtvah bombardiranj. Prevezela in obdelala je tudi gradivo, ki so izročili Društvo zgodovinske resnice mobiliziranih Slovencev v nemško vojsko 1941-1945, zaenkrat le za področje Zasavja, gospod Anton Jež (nemško taborišče Dachau in njegove podružnice) in gospod Jože Dežman (žrtve iz Šentvida nad Ljubljano). Obdelovala je gradivo Statističnega urada SFRJ: Popis žrtev 2. svetovne vojne, ki je nastalo leta 1964, inštitutu pa ga je izročil gospod Adil Zulfikarpašić. Pregledala je še več tiskanih virov, in sicer Slovenski poročevalec (september-december 1945 in 1946), Gorenjec (februar-maj 1945), Štajerski gospodar (vse številke za leto 1943), Befehlsblatt der Bundesführung des Steirischen Heimatbundes (vse letnike in številke od 1941-1945) in Das Banditengesetz, Zakon banditov iz leta 1942. Spremljala je tudi novo literaturo in podatke o smrtnih žrtvah črpala iz desetih knjižnih enot. Opravila je nekaj terenskega dela, v bazo podatkov je vnesla podatke o padlih borcih s spominske plošče v Vipavi ter podatke o smrtnih žrtvah 2. svetovne vojne z nagrobne plošče v Vrtojbi. Pri delu je upoštevala tudi ustne vire (Ciril Ulčar, Blaž Strmole).

Dunja Dobaja, strokovna sodelavka je v Arhivu Republike Slovenije pregledala fond AS 1248 Osebni fond Milan Brezovar (fascikle 1-4) s podatki o žrtvah okupatorjev 1941-1945. V istem arhivu je pregledala tudi fond 281, Federalni odbor za organizacijo prenosa padlih borcev za Slovenijo (fascikle 3-6). V dislocirani enoti Arhiva Republike Slovenije II je pregledala fond AS 1833 Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, fascikle 1-7. Delo je nadaljevala v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, kjer je pregledovala gradivo: v enoti Grosuplje, fond GRO 7, Okrajni ljudski odbor, Vojna škoda (fascikle 65-72), enoti Kočevje, fond KOČ 11, Okrajni ljudski odbor, (fascikle 23, 61, 73, 85, 232), enoti Novo mesto, fond NME 24, Okrožni ljudski odbor Novo mesto, fascikle 1-11 in 16, enoti Ljubljana, fond LJU 630 Komunalno podjetje Žale Ljubljana, fascikle 227-236; fond LJU 430, Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Center (fascikle 4,5,8); fond LJU 648 Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Šiška (fascikel 3) in enoti Ljubljana okolica: fond, ki obravnava okolico Vrhnike: VRH 59, Občinski odbor ZZB NOV Vrhnika, fascikel 3. Fond o okolici Logatca: LOG 35, Občinski odbor ZZB NOV Logatec (fascikla 3,4). Fond o cerkniškem območju, CER 68,

Občinski odbor ZZB NOV Cerknica (fascikle 1,3,4). Skupaj z obema raziskovalkama je pregledovala popisne liste Nove Slovenske zaveze za župnije: Šentrupert, Št. Peter (Otočec), Rob pri Velikih Laščah, Rakitna, Stara Oselica, Ribnica – Jurjevica, Stari trg pri Ložu, Sv. Gregor, Dolsko, Sv. Vid pri Cerknici, Hinje, Ihan in Kresnice. Od periodičnega tiska je začela pregledovati revijo Svobodna misel (obdelala je 24 števil različnih letnikov), poleg tega je pregledala še 2 knjižni enoti. Podatke je vzporedno preverjala v Popisu žrtev 2. svetovne vojne, Statistični zavod SFRJ, 1964.

Marta Rendla, strokovna sodelavka, je v mesecu decembru pregledala sem gradivo Nove Škocjan pri Turjaku, Šmihel pri Žužemberku, Škofljica in Šmarje-Sap. V zgodovinskem arhivu Ljubljana pa je pregledala gradivo Vojne škode s prijavi smrti žrtev in sicer fond NME 24, Okrožni ljudski odbor Novo mesto, fascikel 21 Selce, Svetinje, fascikel 24 Gabrovka pri Litiji, fascikel 40 Velika Loka, fascikel 36 Tržišče, fascikel 25 Sveti Križ pri Mokronogu, fascikel 38 Tlaka, Trebelno. Začela pa se je pregledovanja gradiva Zveze združenj borcev NOV, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije, dislocirana enota 2, in sicer fonda 1833 ZZB NOV, Republiški odbor, škatla 8-11. Vzporedno z zgoraj naštetim gradivom je tudi obdelovala gradivo Statističnega urada, ki ga je INZ predal g. Adil Zulfikarpašić.

Dr. Boris Mlakar je strokovnim sodelavkam svetoval pri metodoloških in vsebinskih problemih, ki se pojavljajo ob posameznih kategorijah žrtev in okoliščinah njihove smrti. Spremljal je nove publikacije in časopisje ter jih opozarjal na nove podatke. Posredoval je pri dostavljanju matičnih listov žrtev, ki jih imajo na Novi Slovenski zavezi.

1.2.5 Politična zgodovina Slovencev v Jugoslaviji 1958 – 1963

Dr. Mateja Režek, znanstvena sodelavka, je po vrnitvi s porodniškega dopusta 1. julija 2004 nadaljevala z delom na podoktorskem projektu, ki je hkrati zasnovan kot sinteza slovenske in jugoslovanske politične zgodovine v letih 1956-1963 in analiza posameznih ključnih političnih procesov. Na podlagi zbrane literature in pregledanih zgodovinskih virov, zlasti arhivskega gradiva, je že napisala sintezo slovenske in jugoslovanske politične zgodovine v obravnavanem obdobju. Hkrati je temeljno raziskavo širila in poglobljala predvsem na področju nacionalnega vprašanja in medrepubliških odnosov, zanimala pa jo je tudi politična vloga Edvarda Kardelja. V ta namen je nadaljevala s študijem literature, predvsem najnovejše, pregledovala pa je tudi arhivsko gradivo in časopisje. Natančno je pregledala zlasti izjemno obsežni fond CK ZKS v Arhivu Republike Slovenije, ki vsebuje temeljno gradivo za proučevanje povojne politične zgodovine, in zbrala precej novih dokumentov, ki jih bo uporabila pri dokončanju svojega projekta. Sistematično je pregledala tudi časopisje, zlasti Delo in Komunist, ki je sicer manj poveden, pa vendar dovolj pomemben vir za njeno raziskavo.

1.2.6. Dojemanje denarja na Slovenskem v 19. stoletju

Dr. Andrej Pančur, je pod vodstvom odgovornega nosilca *dr. Žarka Lazarevića* nadaljeval z delom na podoktorskem projektu, ki je bil zasnovan kot raziskava različnih vidikov dojemanja denarja na Slovenskem v 19. stoletju. 30. junija 2004 se je končalo financiranje projekta. Do tega časa je raziskovalec nadaljeval z delnim zbiranjem dodatne tuje literature, za katero v predhodnih raziskovalnih fazah zbiranja in analiziranja virov še ni predvideval, da jo bo potreboval, ali pa je v tem času ta literatura šele izšla. Hkrati je raziskovalec v okviru zadnje raziskovalne faze izsledke raziskave oblikoval v sintezo. Ves ta čas je raziskoval po znanstvenih metodah veljavnih za gospodarsko zgodovino, z uporabo prijemov in analitičnih

orodij s področja ekonomije, sociologije in psihologije. Dosežena spoznanja projekta je sproti objavljaj v obliki različnih znanstvenih besedil. V Bančnem vestniku je tako objavil pet člankov o denarju, v reviji *Acta histriae* pa članek o ponarejanju denarja. Ker je raziskovalec v okviru podoktorskega projekta zbral in analiziral veliko več znanstvenih spoznanj kot je v vlogi za financiranje raziskovalnega projekta to sprva predvideval, je rezultate projekta (slovensko poimenovanje denarja, teorije o vrednosti in pomenu denarja) sproti pripravljaj za objavo v različnih znanstvenih publikacijah tudi po samem izteku projekta. Rezultati raziskave so povsem potrdili zastavljeno raziskovalno hipotezo o različnem dojemaju denarja na Slovenskem v 19. stoletju in to zaradi različnih družbenih okolij, iz katerih so izhajali posamezniki. Izvedba tega podoktorskega projekta je bila v postopku ocenjevanja zelo dobro ocenjena.

1.3 DRUGO RAZISKOVALNO DELO

1.3.1. Znanstvena monografija Slovenska novejša zgodovina 1848 – 1991/92. Od programa Zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije

Delo na tem obsežnem skupnem delu 24 zgodovinarjev, inštitutovih raziskovalcev, treh upokojenih inštitutovih sodelavcev in enega zunanjega sodelavca je v največji meri končano. Uredniški odbor, ki ga sestavljajo *dr. Jasna Fischer* kot odgovorna urednica in uredniki *dr. Zdenko Čepič*, *dr. Ervin Dolenc*, *dr. Aleš Gabrič*, *dr. Bojan Godeša*, *dr. Žarko Lazarevič* in *dr. Jurij Perovšek*, je z zelo zahtevnim uredniškim delom na tekstih v vseh štirih poglavjih končal delo na prvih dveh. Tudi v letu je 2004 potekalo v več smereh: redakciji že končanih tekstov z vnašanjem in avtoriziranjem lektorskih popravkov, ugotavljanjem pomanjkljivosti in pisanjem dodatnih tekstov, opremljanje monografije s fotografijami, preglednicami ter zemljevidi, hkrati pa so uredniki in avtorji že opravili prve korekture. Konec leta 2004 sta bila v lektoriranju samo še dva krajša teksta iz tretjega in četrtega poglavja. Nove ali dodatne tekste zaradi ugotovljenih pomanjkljivosti so napisali *dr. Zdenko Čepič* in *dr. Aleš Gabrič* za obdobje letih 1980 - 1992, *dr. Andrej Pančur* o neuspešnosti gospodarskih reform sredi osemdesetih let 20. stoletja in uvedbi slovenske denarne valute, *dr. Jože Prinčič* je razširil svoj prispevek o gospodarski obnovi ter dopolnil tekst v materialni vojni škodi med drugo svetovno vojno, *Tadeja Rihter Tominšek* in *Mojca Šorn* pa napisali tekst o žrtvah druge svetovne vojne s podatki iz našega popisa z dne 1. decembra 2004, *dr. Nevenka Troha* članek o odnosih med Slovenijo in sosedami glede na položaj manjšin ob slovenski osamosvojitvi in *dr. Peter Vodopivec* o šolstvu in kulturi na Slovenskem ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Veliko dela je bilo opravljenega z opremljanjem slikovnega gradiva (fotografij, preglednic in zemljevidov) s podnaslovi.

1.3.2. V tem delu poročila poročam samo o znanstveno raziskovalnem in strokovnem delu, ki ni razvidno iz drugih poglavij in iz bibliografije za leto 2004.

Dr. Zdenko Čepič je raziskoval spomine slovenskih politikov od sredine 19. stoletja do slovenske osamosvojitve, ker ga je zanimalo, zakaj so jih politiki sploh pisali in kakšne poudarke so jim dali. Na podlagi analize je napisal daljši znanstveni članek.

Dr. Vida Deželak-Barič je za tisk pripravila knjigo o ženskih demonstracijah leta 1943 z naslovom *Nasvidenje prihodnje sredo*. Sodelovala je pri knjigi *Ilegalčki: Vojna Ljubljana 1941 – 1943* ter pri projektu *Ženske*, pomembne za Slovenijo, ki ga na Inštitut za kriminologijo Pravne fakultete v Ljubljani vodi *dr. Alenka Šelih*.

Dr. Ervin Dolenc je v obsežen znanstveni članek razširil referat o slovenskem zgodovinopisju s posebnim poudarkom na bibliografiji. Za raziskovalni projekt Društvena in klubska kultura v Sloveniji, ki ga je izvedel Inštitut za civilizacijo in kulturo v Ljubljani, pa je prispeval raziskavo o društvenem življenju v času med obema svetovnima vojnama.

Jure Gašparič je od jeseni 2004 sodeloval pri projektu Skupni slovenski kulturni prostor in Evropska unija v okviru CRP Konkurenčnost Slovenije 2001 – 2006, ki ga na Fakulteti za družbene vede vodi dr. Gregor Tomc.

Dr. Bojan Godeša je napisal znanstveni članek o slovenskem osvobodilnem gibanju in umestitvi Trsta v program Zedinjene Slovenije, ki bo objavljen v letu 2005 v reviji *Acta Histriae*.

Dr. Damijan Guštin je skupaj z *dr. Žarkom Lazarevičem* za Ministrstvo za zunanje zadeve napisal elaborat o problemu postopanja s slovenskimi finančnimi ustanovami.

Dr. Žarko Lazarevič in *dr. Jože Princič* sta končala večletno delo pri pripravi monografije o slovenskih bančnikih z naslovom *Bančniki v ogledalu časa. Življenjske poti slovenskih bančnikov v 19. in 20. stoletju*. Publikacija bo izšla v začetku leta 2005.

Dr. Boris Mlakar je za *Kroniko Rihemberka – Branika* na podlagi predvsem arhivskega gradiva napisal prispevek z naslovom *Nasprotniki partizanstva na območju Branika* v obsegu ene in pol avtorske pole.

Dr. Nevenka Troha je v okviru projekta *Pravni položaj Slovencev pod Italijo*, ki ga pripravlja za Ministrstvo za zunanje zadeve Znanstveno raziskovalno središče Koper dokončala razpravo o položaju slovenske narodne skupnosti v Italiji med leti 1954 in 1990. Za našo revijo in za zbornik *Ženske skozi zgodovino* (zbornik referatov 32. zborovanja slovenskih zgodovinarjev) je opravila redakcijo in prevedla članek *Anne Marie Vinci Vzpon fašizma ob italijanski meji ter Silve Bon Slovenske ženske v osvobodilnem gibanju in povojni obnovi: primer Trst*.

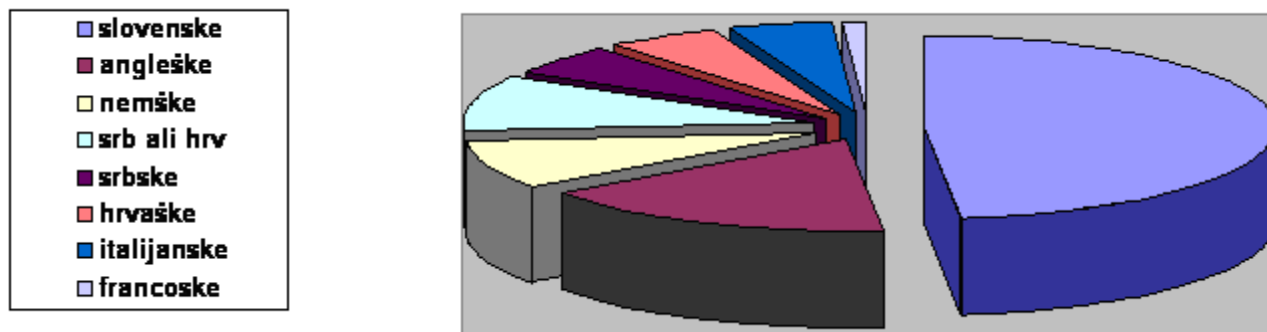
Dr. Peter Vodopivec je pripravil podrobnejšo analizo populacijskih izgub med drugo svetovno vojno in po njej. Napisal je tudi obširen znanstveni članek o parlamentarizmu v Sloveniji v letih 1945 – 1988, ki bo izšel v zborniku *Parlamentarizem na Slovenskem*, ki ga bo v začetku leta 2005 izdal Inštitut za civilizacijo in kulturo.

2 KNJIŽNICA IN INFORMACIJSKO-DOKUMENTACIJSKA DEJAVNOST

V letu 2004 smo nadaljevali z urejanjem knjižnice inštituta in jo naredili še bolj prijazno našim uporabnikom. V pritličju smo uredili in opremili veliko sobo, v kateri je nekaj desetletij ustvarjal dr. Tone Ferenc. Nov prostor je urejen kot velika čitalnica, t. i. profesorska čitalnica, v kateri so uporabnikom na voljo razne enciklopedije, najpomembnejši slovenski časniki do leta 1945 (*Slovenec*, *Jutro*, *Slovenski narod*, *Slovenski dom*), uradni listi od nastanka Države SHS do danes in Stenografski zapisniki Kranjskega deželnega in Avstrijskega državnega zbora. V knjižnici so delali **Nataša Kandus**, višja bibliotekarka in vodja knjižnice, **Igor Zemljič**, bibliotekar, **Sergej Škofljanec**, knjižničar in **Damijana Bračko**, pisarniška referentka. V letu 2004 je knjižnica bila odprta strankam 261 dni.

2.1 NABAVA GRADIVA

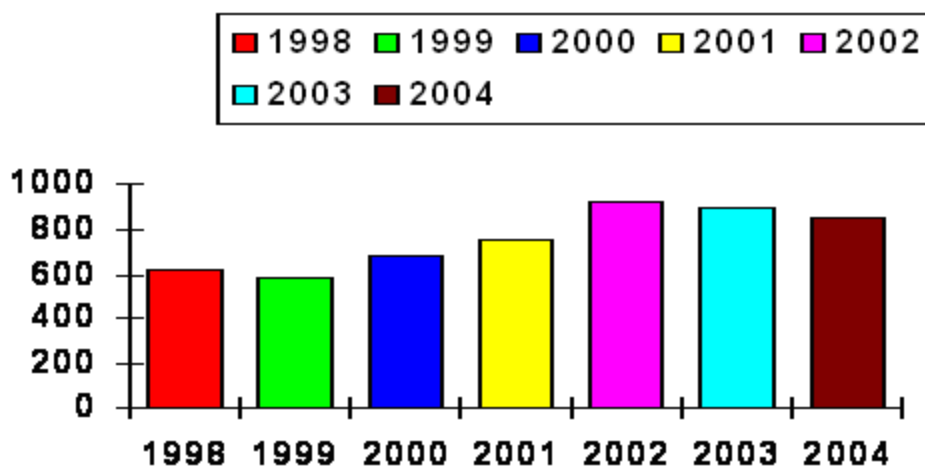
V knjižnici smo leta 2004 vpisali 585 novih knjižnih naslovov v 600 zvezkih. Tako kot minula leta prevladujejo slovenske knjige, sledijo pa jim v jezikih iz področja nekdanje Jugoslavije (175 naslovov od tega 56 v cirilici) nato knjige v angleškem jeziku (142 naslovov), nemške knjige (73 naslovov) in knjige v italijanskem jeziku (42 naslov).

Pregled inventariziranega gradiva v letu 2004

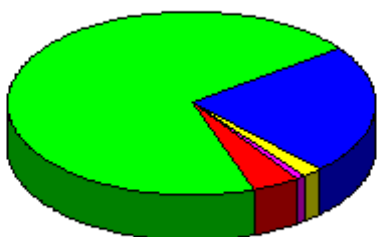
	knjige/brošure	serijske publikacije	skupaj
nakup	600	161	761
zamena	36	24	60
dar	198	51	249
stari fond	17	453	469
lastna izdaja	6	3	9
skupaj	857	692	1.549

Pregled skupnega števila nakupljenih knjig med leti 1998 in 2004

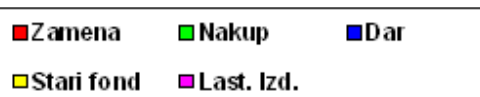

Specifična struktura inventarizacije v letu 2004 je še lepše vidna v naslednji preglednici:

knjige

revije

Najbolj očitni porast vpisa knjig in revij iz starega fonda. Pri revijah predstavlja vnos starih letnikov revij kar dvotretjinski delež, kar je posledica vpisovanja revij iz nekdanje sociološke knjižnice in D-fonda). V minulem letu smo tudi pričeli z intenzivnim vpisom slovenskega dela D-fonda in do 31. decembra smo vpisali že 292 knjig, kar predstavlja nekako eno tretjino vseh slovenskih knjig

31. decembra 2004 je tako fond knjižnice INZ obsegal:

knjige:	disertacije /elaborati	serijske publikacije	neknjižno gradivo	skupaj:
31. 045	161	8.371	38	39.615

2.2 IZPOSOJA

Pri izposoji gradiva je največjo spremembo letos pomenilo pošiljanje opominov "nevestnim bralcem", kar je imelo za posledico večje vračanje gradiva. To je lep razvidno tudi iz "krivulje obiska" saj je opazno, da se je po dnevih (21. januarja in 5. oktobra), ko smo poslali bralcem opomine, število transakcij v izposoji precej povečalo. Število obiskovalcev knjižnice se je povečalo.

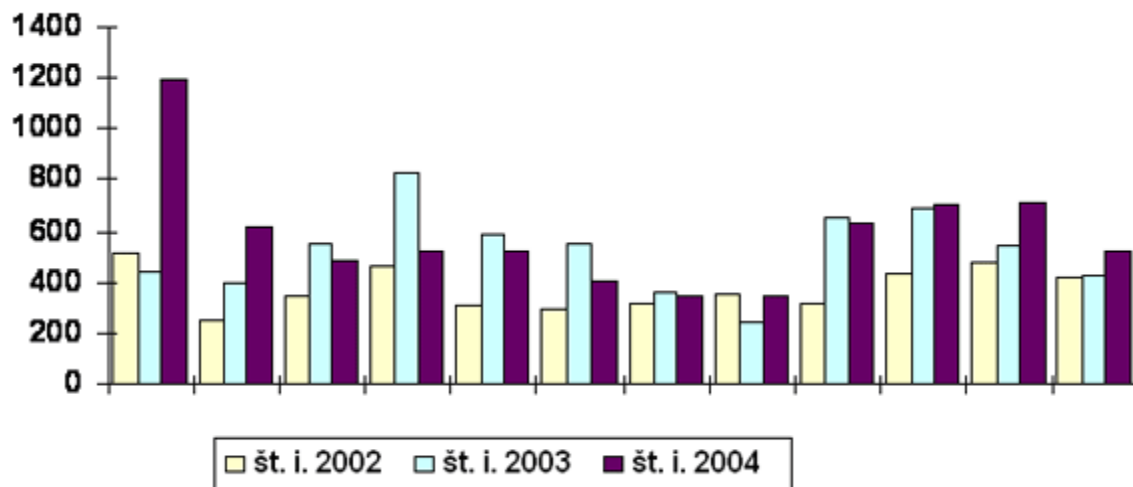

V lanskem letu smo imeli kar 454 aktivnih članov, med katerimi jih je bilo na novo vpisanih 173. V medknjižnični izposoji smo si izposodili 28 knjig iz raznih knjižnic po Sloveniji in 8 iz tujine, sami pa smo drugim institucijam iz naših zbirk posodili 23 knjig.

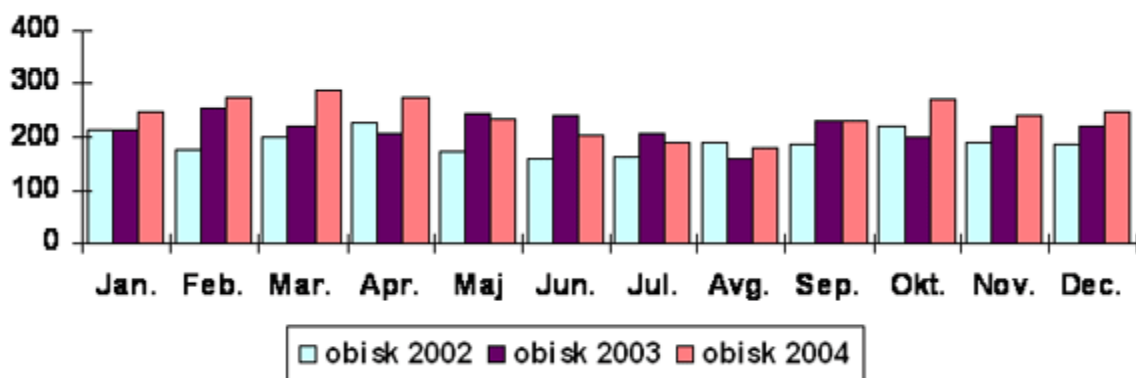
	Knjige:	časniki in časopisi:	skupaj
Izposoja na dom	2.173	893	3.066

Izposoja je bila lansko leto, z izjemo januarja in avgusta, vsak mesec višja od tiste v letih pred tem.

Število izposojenih knjig po mesecih v med leti 2002 in 2004

Število obiskov (po mesecih) v knjižnici INZ med leti 2002 in 2004

2.3 STROKOVNO DELO

V bazo COBISS smo do konca leta 2004 vnesli 12.330 knjižnih enot. 26. marca sta se bibliotekarja Nataša Kandus in Igor Zemljič v Mariboru udeležila dodatnega tečaja za uporabo programske opreme COBISS 2/Katalogizacija-prevzemanje zapisov iz baze podatkov Worldcat, Igor Zemljič pa še predstavitve funkcionalnosti za izposajo v segmentu COBISS 3. V vezavo smo dali 31 naslovov revij in 16 knjig, nekaj knjig pa nam je ponovno prevezal tudi Franc Čuden. 30. septembra 2004 je Igor Zemljič nastopil na 32. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Celju z referatom Odmevi ženskega kriminala v slovenskem časopisju na začetku 20. stoletja. Sergej Škofljanec je 26. novembra opravil strokovni izpit za knjižničarja. Vodili smo tudi tekočo evidenco citatov naših sodelavcev iz strokovnih zgodovinskih revij in knjig na katere so nas opozorili avtorji. Naša baza citatov tako vsebuje že čez 200 citatov za naše sodelavce v minulih 15. mesecih. Ena od novosti v ponudbi naše knjižnice je tudi digitalni fotoaparatus Canon EOS300D, ki smo ga nabavili v mesecu januarju za preslikovanje našega starejšega gradiva. Skozi celo leto smo nato opravili preko 200 preslikav za 12 inštitutskih sodelavcev in 7 zunanjih bralcev. Za bolj kakovostne preslikave smo si priskrbeli še posebno stojalo za fotoaparatus in svetilki za osvetljevanje gradiva, ki pa sta se izkazali za prešibki.

V bazo COBISS smo do konca leta 2004 vnesli 12.330 knjižnih enot. 26. marca sta se bibliotekarja Nataša Kandus in Igor Zemljič v Mariboru udeležila dodatnega tečaja za uporabo programske opreme COBISS 2/Katalogizacija-prezemanje zapisov iz baze podatkov Worldcat, Igor Zemljič pa še predstavitev funkcionalnosti za izposojilo v segmentu COBISS 3.

V vezavo smo dali 31 naslovov revij in 16 knjig, nekaj knjig pa nam je ponovno prevezal tudi Franc Čuden. 30. septembra 2004 je Igor Zemljič nastopil na 32. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Celju z referatom Odmevi ženskega kriminala v slovenskem časopisju na začetku 20. stoletja. Sergej Škofljanec je 26. novembra opravil strokovni izpit za knjižničarja. Vodili smo tudi tekočo evidenco citatov naših sodelavcev iz strokovnih zgodovinskih revij in knjig na katere so nas opozorili avtorji. Naša baza citatov tako vsebuje že čez 200 citatov za naše sodelavce v minulih 15. mesecih. Ena od novosti v ponudbi naše knjižnice je tudi digitalni fotoaparatus Canon EOS300D, ki smo ga nabavili v mesecu januarju za preslikovanje našega starejšega gradiva. Skozi celo leto smo nato opravili preko 200 preslikav za 12 inštitutskih sodelavcev in 7 zunanjih bralcev. Za bolj kakovostne preslikave smo si priskrbeli še posebno stojalo za fotoaparatus in svetilki za osvetljevanje gradiva, ki pa sta se izkazala za prešibki.

3 PREDAVANJA, MENTORSTVO, RECENZIRANJE

3.1 DODIPLOMSKI IN PODIPLOMSKI ŠTUDIJI

V **dodiplomskem študiju** v dopolnilnem delovnem razmerju na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani in na Primorski univerzi so sodelovali trije inštitutovi sodelavci. *Dr. Aleš Gabrič* je bil na Fakulteti za družbene vede na oddelku za kulturologijo nosilec predmeta Zgodovina slovenske kulture z tedensko dvema urama predavanj in uro vaj, predaval je za študente na izrednem študiju ter bil mentor pri diplomskih delih. *Dr. Damijan Guštin* je v poletnem semestru 2004 pri predmetu Vojaška zgodovina predaval dve uri tedensko in imel dve uri vaj, v zimskem semestru 2004 pa je imel pri tem predmetu dve uri predavanj. Za bolonjsko visokošolsko reformo je pripravil zasnove štirih predmetov v programu Obramboslovje. Bil je mentor pri pisanju diplomskih del in član komisij za njihov zagovor. *Dr. Andrej Studen* je v poletnem semestru 2003/2004 in zimskem semestru 2004/2005 na Fakulteti za humanistične študije Primorske univerze predaval in imel seminar pri predmetu Zgodovina vsakdanjega življenja. *Dr. Ervin Dolenc* je občasno pomagal in nadomeščal nosilca predmeta *dr. Janka Prunka* na predavanjih o zgodovini slovenske politične misli na oddelku za politologijo. Bil je predsednik komisije za zagovor diplomske naloge. *Dr. Žarko Lazarevič* je v šolskem letu 2004/2005 začel na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete voditi seminar Gospodarska zgodovina.

Nekaj raziskovalcev je sodelovalo v **podiplomskem študiju** kot mentorji in somentorji ter člani komisij za zagovore magistrskih in doktorskih nalog. Tako so na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete, Teološki fakulteti in Fakulteti za družbene vede, na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru in Fakulteti za humanistične študije Primorske univerze sodelovali *dr. Bojan Godeša*, *dr. Damijan Guštin*, *dr. Žarko Lazarevič*, *dr. Jurij Perovšek*, *dr. Jože Prinčič*, *dr. Andrej Studen*, *dr. Nevenka Troha* in *dr. Peter Vodopivec*. *Dr. Trohova* je sodelovala tudi

pri pripravi doktorske disertacije na Univerzi v Modeni, dr. Vodopivec pa na univerzi Paris III ter pri podiplomskem študiju na tokijski univerzi.

3.2 KOMISIJE ZA IZVOLITEV

V komisije za izvolitve v znanstvene nazive sta bila imenovana *dr. Žarko Lazarević* in *dr. Ervin Dolenc*.

3.3 PREDAVANJA NAŠIH RAZISKOVALCEV

Znanstveni in strokovni sodelavci so imeli v letu 2004 različna **predavanja**. *Dr. Aleš Gabrič* je v okviru stalnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev zgodovine, ki ga je pripravil Slovenski šolski muzej, marca predaval o šolski politiki po letu 1945. Učiteljem zgodovine pa je na posvetu v organizaciji DZS predaval o opoziciji komunističnemu režimu v Sloveniji po drugi svetovni vojni. *Dr. Damijan Guštin* je imel novembra 2004 v okupacijskih režimih v Sloveniji 1941- 1945. *Dr. Boris Mlakar* je za znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture februarja 2004 imel predavanje o zdravnikih in sanitetni službi v okviru slovenskega domobranstva. Na Škrabčevi domačiji v Hrovači pri Ribnici pa je ob predstavitvi svoje knjige govoril o problematiki kolaboracije in državljanske vojne. *Dr. Andrej Studen* je na večeru v muzejski kavarnici, ki sta ga je priredila Muzej novejšje zgodovine Celje in Zgodovinsko društvo Celje decembra predaval o kriminalu in kaznovanju na Slovenskem od 16. do začetka 21. stoletja. *Dr. Nevenka Troha* je imela junija na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem nastopno predavanje o položaju italijanske manjšine v Sloveniji med leti 1945 in 1990.

3.4 OCENE RAZLIČNIH ROKOPISOV

Raziskovalci so bili s strani založb, izdajateljev revij in drugih institucij zaproseni za **ocene rokopisov** oddanih v tisk. *Dr. Aleš Gabrič* je bil recenzent priročnika za učitelje in rešitev delovnih nalog za zgodovino za 9. razred devetletke avtorja Marjana Rodeta ter delovnega zvezka zgodovine za 6. razred devetletke Koraki v času - prvi koraki v gradiva za učitelje avtorice Pavle Karba. *Dr. Damijan Guštin* je napisal oceno rokopisa Alenke Auesperger Iskalci grala za založbo Modrijan. *Dr. Boris Mlakar* je napisal oceno s pripombami k rokopisu Aleša Noseta Protikomunistične enote na Slovenskem 1942-1945 in pripombe k rokopisu Antona Pusta Lajše kraj trpljenja in molitve. *Dr. Andrej Pačur* je ocenil učbenik zgodovine za tretji razred gimnazije, ki je izšel pri DZS. 19. v 20. stoletje. *Dr. Jurij Perovšek* je za Društvo 2000 napisal oceno o delu dr. Janka Prunka Zgodovina ideoloških spopadov med vojnoma, za Gorenjski glas pa je ocenil rokopis Mire Delavec Nedolžnost in sila: življenje in delo Josipine Urbančič – Turnograjske. *Dr. Jože Prinčič* je na prošnjo uredništva Annales ocenil članek o razvoju zdravstvene organizacije in zdravstvenega zavarovanja v koprskem okraju v letih 1945 – 1954. *Dr. Andrej Studen* je bil ocenjevalec rokopisa Dušana Kosa O melanholiji, karierizmu, nasilju in žrtvah (Tržaška afera Gallenberg 1740) , ki je kot samostojna publikacija izšel v Knjižnici Annales.

3.5 TISKOVNE KONFERENCE

Na **tiskovnih konferencah** smo predstavili publikacije naših in drugih raziskovalcev. *Dr. Zdenko Čepič* je meseca junija v organizaciji Pokrajinskega muzeja Kočevje predstavil knjigo Zdravka Trohe o kočevskih Nemcih – udeležencih narodnoosvobodilnega boja. *Dr. Vida Deželak-Barič* je marca v Arhivu Republike Slovenije predstavila zbornik dokumentov z

naslovom Dokumenti organov in organizacij narodnoosvobodilnega gibanja v Sloveniji. Avgust – 8. september 1943, knjiga 9 ter decembra v Muzeju novejše zgodovine Slovenije Ilegalčki. Vojna Ljubljana 1941-1945: Iz zapuščine Ade Krivic. *Dr. Ervin Dolenc* knjigo Jakoba Štuklja Iz mojega življenja predstavljal večkrat: junija v Kulturno informacijskem centru Mestnega muzeja v Ljubljani in v kulturnem središču Kašča v Škofji Loki, kjer je Štukelj nazadnje živel in septembra še v Kozjem, v njegovi bližini je Štukelj bil rojen. *Dr. Jasna Fischer* je marca predstavila knjigo dr. Andreja Pančurja V pričakovanju stabilnega denarnega sistema. *Dr. Aleš Gabrič* je sodeloval na nekaj tiskovnih konferencah: marca v Arhivu Republike Slovenije ob predstavitvi knjige Natalije Glažar Organizacijsko komuniciranje arhivov – hraniteljev arhivskega gradiva, marca na diskusijskem večeru Bo Evropa prihodnosti res Evropa soglasja ob izidu slovenskega prevoda knjige profesorja Univerze v Oxfordu Larrya Siedentopa Demokracija v Evropi v avditoriju Centra Evropa v Ljubljani, junija na pogovoru z avtorji zbornika in razstave Kolo nasilja v Muzeju novejše zgodovine v Ljubljani, kot urednik Knjižice Kronike oktobra in decembra v Ljubljani in Postojni na predstavitev dveh novih knjig zbirke Alenke Kačičnik Gabrič O kmečkih dolgovih nekoliko drugače in Tanje Žigon Nemški časnik za slovenske interese – Triglav (1865-1870) ter kot sourednik na tiskovni konferenci decembra na našem inštitutu, ko je predstavil večjezični zbornik Jugoslavija v hladni vojni: Yugoslavia in the Cold War. *Dr. Bojan Godeša* je marca v Klubu Nove revije predstavil knjigo Viktorja Blažiča Semena razdora (Politični umor kot začetek). *Dr. Damijan Guštin* je februarja poročal na predstavitvi knjige Alessandre Kersevani Un Campo di concentramento fascista Gonars 1942-1943 v Trstu . Maja je v Muzeju novejše zgodovine v Ljubljani govoril na predstavitvi knjige Carla Spartaca Capogreca I campi del duce. L'inernamento civile nell'Italia fascista. (1940 -1943). Kot avtor je sodeloval na predstavitvi knjige Notranjski odredi 1942 -1943 septembra v Cerknici. Knjigo Alenke Auersperger Iskalci grala je predstavil novembra v Ljubljani in decembra v Dolenjskih Toplicah. Govoril je tudi na predstavitvi zbirke virov Toneta Ferenc Neupogljivi zakon Rima decembra v Križu pri Trstu. *Dr. Andrej Pančur* je na dveh tiskovnih konferencah v januarju v Celju in marca v Ljubljani predstavil svojo knjigo V pričakovanju stabilnega denarnega sistema. *Dr. Jurij Perovšek* je bil maja poročevalec o knjigi dr. Janka Prunka Zgodovina ideoloških spopadov med vojnama v Društvu slovenskih pisateljev. *Dr. Andrej Studen* je oktobra v Znanstveno raziskovalnem središču v Kopru predstavil knjigo Dušana Kosa O melanholiji, karierizmu, nasilju in žrtvah (tržaška afera Gallenberg 1740), decembra pa v Slovenski matici svojo knjigo Rabljev zamah (K zgodovini kriminala in kaznovanja na Slovenskem od 16. do začetka 21. stoletja). *Dr. Nevenka Troha* je predstavila nekaj knjig: v Trstu v Narodni in študijski knjižnici februarja knjigo Sandija Volka Istra v Trstu, marca v Trziču (Montfalcone) v okviru ciklusa Incontri con la storia (Srečanja z zgodovino) knjigo I rapporti italo-sloveneica fra il 1880 e il 1956, v Mestni knjižnici v Piranu oktobra knjigo Paola Seme Siamo rimasti soli ter decembra v Križu pri Trstu še knjigo Toneta Ferenc Neupogljivi zakon Rima: fašizem in osvobodilni boj Slovencev 1941-1943.

4 SODELOVANJE V UREDNIŠTVIH, STROKOVNIH DRUŠTVIH, KOMISIJAH, ODBORIH IN DRUGIH ORGANIZACIJAH

4.1 REVIJA PRISPEVKI ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

V letu 2004 smo s subvencijo Ministrstva za šolstvo, znanost in šport in lastnimi sredstvi od prodaje izdali dve številki 44. letnika inštitutove revije **Prispevki za novejšo zgodovino**. Uredniški odbor so sestavljali *dr. Zdenko Čepič*, glavni urednik, *dr. Jasna Fischer*, odgovorna urednica, *dr. Damijan Guštin*, pomočnik glavnega urednika in člani *dr. Avguštin Malle*, *dr. Boris Mlakar*, *dr. Janko Prunk* in *dr. Franc Rozman*. V prvi številki smo objavili devet

izvirnih znanstvenih člankov, zapis o evidencah prikritih grobišč v Republiki Sloveniji, razpravljanje dr. Janka Pleterskega o (re)interpretaciji zgodovine, historično dokumentacijo ter šest ocen in poročil o novih knjigah. V drugi številki s podnaslovom Zgodovinopisje v državah naslednicah SFRJ 1991 – 2003 pa smo poleg uvodnih pozdravnih besed predstavnikov prirediteljev objavili deset razširjenih predstavitev s samega posveta. Žal nam ni uspelo zaradi slabe tehnične opremljenosti objaviti tudi zelo živahno in tehtno razpravo.

V **uredništvih drugih znanstvenih in strokovnih revij** so bili: *dr. Aleš Gabrič* kot odgovorni urednik časopisa za slovensko krajevno zgodovino **Kronika** in se mu je mandat konec leta iztekel ter urednik **Knjižice Kronika**, *dr. Damijan Guštin* je bil član uredništva revije **Borec**, revije za zgodovino, antropologijo in književnost ter uredništva revije (zbornika) **Vojaška zgodovina**, *dr. Žarko Lazarević* in *dr. Peter Vodopivec* sta bila člana uredniškega odbora **Zgodovinskega časopisa**, *dr. Andrej Pančur* in *dr. Andrej Studen* tudi kot pomočnik glavnega urednika sta bila člana uredniškega odbora **Zgodovina za vse**. *Dr. Jurij Perovšek* je kot član uredniškega odbora sodeloval pri urejanju revije za humanistične in družboslovne študije **Studia historica Slovenica**.

4.2. SODELOVANJE

- V **Koordinaciji raziskovalnih organizacij Slovenije KORIS** je sodelovala *dr. Jasna Fischer*. Delo KORIS-a je bilo v letu 2004 kar malo v zatišju in dokaj neuspešno, saj so direktorji, ki so člani širšega kolegija z izkušnjami iz leta 2003, kar malo izgubili voljo, ker noben predlog KORIS-a, ki so ga dali resornemu ministrstvu, preprosto ni bil upoštevan. *Dr. Fischerjeva* je bila tudi članica Upravnega odbora IZUM-a. Tudi tu se je po izvolitvi direktorja te ustanove delo odvijalo brez posebnih pretresov.

Dr. Zdenko Čepič je nadaljeval delo kot član komisije za imenovanje ulic in naselij Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana. Ta svet ga je imenoval v svet zavoda Izobraževalno središče Miklošič in je bil njegov predsednik. Bil je predsednik strokovne komisije za arhivsko področje z naloga izbire kulturnih programov in projektov, ki jih financirajo ali sofinancirajo iz državnega proračuna za arhive v Republiki Sloveniji. Bil je član razpisne komisije za izvedbo natečaja za direktorja Arhiva Republike Slovenije.

Dr. Aleš Gabrič je končal delo kot član komisije za potrditev občinskega grba in zastave Mestne občine Novo mesto, saj so pristojni občinski organi delo komisije potrdili. Bil je tudi vodja projektne sveta pri tej občini za izvedbo projekta ustanovitve univerze v Novem mestu.

Dr. Damijan Guštin je bil član medresorske komisije Vlade Republike Slovenije za obravnavanje vprašanj vojne škode in član komisije za zgodovino pri Glavnem odbora Zveze združenj borcev Slovenije.

Dr. Boris Mlakar je sodeloval pri delu komisije društva TIGR za določitev vsebine spomenika na Velikem Cerju ter kot predstavnik inštituta sodeloval pri delu komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč. *Dr. Jurij Perovšek* je bil član sveta zavoda Knjižnica Otona Župančiča.

Dr. Andrej Studen je bil član mednarodnega pripravljalnega odbora za mednarodni znanstveni posvet Retorike deviantnosti, ki bo v jeseni leta 2005 v Kopru.

Dr. Peter Vodopivec je bil član organizacijskega odbora za pripravo posveta Žrtve vojne in revolucije v Sloveniji pri Državnem svetu. Bil je tudi član strokovnega sveta Muzeja novejšje zgodovine v Ljubljani. Kot svetovalec za zgodovino je sodeloval v Drami SNG pri razčlenitvi igre irskega dramatika Briana Friela Translacije. Pri Slovenski matici je vodja projekta izdaje zgodovin slovenskih sosed, v okviru katerega bosta v letu 2005 izšla prevoda Zgodovine Slovaške in Zgodovine Madžarske.

- Raziskovalci so zelo dejavni tudi v **strokovnih društvih**. *Dr. Jurij Perovšek* je opravljal funkcijo podpredsednika Zveze zgodovinskih društev Slovenije in bil član Organizacijskega in Programskega odbora 32. zborovanja slovenskih zgodovinarjev v Celju. Na tem srečanju je bil izvoljen v Nadzorni odbor zveze, decembra pa so ga izvolili za predsednika odbora in je po funkciji ostal član Predsedstva Zveze.

Član Predsedstva Izvršilnega odbora Zveze ter član Programskega odbora za zborovanje je bil *dr. Aleš Gabrič*.

Dr. Ervin Dolenc je že šesto leto vodil komisijo za podeljevanje nagrad KLIO za raziskovalno delo v zgodovinopisju pri Zvezi. V letu 2004 je vodil izbor nagrajenega dela in organiziral podelitev nagrade na zborovanju v Celju.

Dr. Zdenko Čepič je bil predsednik Častnega razsodišča zveze.

Dr. Damijan Guštin je bil predsednik komisije Zveze za vojaško zgodovino in zato po funkciji tudi član Izvršilnega odbora Zveze.

Dr. Nevenka Troha je bila predsednica Zgodovinskega društva Ljubljane, po tem položaju pa tudi članica Izvršilnega odbora Zveze in članica pripravljalnega odbora zborovanja zgodovinarjev v Celju.

Dr. Čepič pa je nadaljeval delo kot član predsedstva ljubljanskega društva.

- Raziskovalci so sodelovali tudi pri **različnih oblikah pomoči pri oblikovanju pouka zgodovine** v naših **osnovnih in srednjih šolah**.

Dr. Andrej Studen in *dr. Peter Vodopivec* sta sodelovala pri strokovnem usposabljanju učiteljev zgodovine. *Dr. Studen* je kot pisec učbenikov za osmi razred devetletke in tretji razred gimnazije imel aprila na Rogli predavanje o Stanovanjski kulturi na podeželju in v mestih od 18. do 20. stoletja, za gimnazijsko skupino pa septembra na gimnaziji Šentvid predavanje o industrijski kulturi in vsakdanjem življenju.

Dr. Vodopivec je sodeloval pri organizaciji drugega zborovanja učiteljev zgodovine marca v Novi Gorici in imel predavanje o zgodovini evropske ideje in evropskega povezovanja.

Trije raziskovalci so sodelovali v gibanju **Znanost mladini**: *dr. Zdenko Čepič* je bil član strokovne komisije za zgodovino nalog mladih raziskovalcev, *dr. Damijan Guštin* je bil predsednik področne komisije za zgodovino in je septembra sodeloval na zaključnem tekmovanju, *dr. Andrej Pančur* pa je na regijskem tekmovanju aprila ocenjeval srednješolske zgodovinske raziskovalne naloge. Štirje raziskovalci so sodelovali pri delu zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine. To so bili *dr. Ervin Dolenc*, *dr. Aleš Gabrič*, *Mojca Šorn* in *Tadeja Tominšek Rihtar*, ki so bili ali

člani komisij za ocenjevanje raziskovalni nalog ali pa sodelovali pri organizaciji zaključnih tekmovanj

4.3 PROMOCIJA IN SAMOPROMOCIJA NAŠEGA DELA

Zanimanje javnosti, **avdio vizualnih in tiskanih medijev**, je žal še vedno usmerjeno v sodobno zgodovino, v čas druge svetovne vojne in našega življenja v drugi Jugoslaviji, kot da ne bi imeli v svoji preteklosti že mnogo prej mogoče prav tako usodnih let za naš narod. Tako pa lahko žal samo čakamo, da se bo zanimanje javnosti za naše delo razširilo in je ne bo zanimala samo t.i. zgodovina skrajnosti. Na **radijskih valovih** se je oglasilo sedem raziskovalcev: *dr. Vida Deželak* je februarja na Radiu Slovenija v oddaji Sledi čas govorila o prvem zasedanju SNOS-a v Črnomlju februarja 1994, aprila je sodelovala je v praznični oddaji na Radiu Slovenija o evropskih odporiških gibanjih, poleg nje so sodelovali v tej oddaji še *dr. Bojan Godeša*, ki je govoril o pomenu evropskih osvobodilnih gibanjih, *dr. Damijan Guštin* in *dr. Boris Mlakar* sta govorila o pojavu kolaboracije v Evropi in Sloveniji. *Dr. Deželakova* je na prvem programu Radia Slovenije govorila še oktobra v oddaji Sledi časa o Slovenkah skozi zgodovino. *Dr. Mlakar* je na radiu nastopil tudi februarja in v oddaji Izšlo je predstavil svojo knjigo Slovensko domobranstvo 1943-1945 ter na radiu Zeleni val Grosuplje v decembru sodeloval na pogovoru o žrtvah druge svetovne vojne v Sloveniji in povojnih pobojih. V prvi od vrste oddaj Radia Ognjišče so nastopile v oddaji Civilne žrtve vojne *dr. Jasna Fischer*, *Mojca Šorn* in *Tadeja Tominšek Rihtar*. Največ radijskih nastopov je imela *dr. Nevenka Troha*: v oddaji RAI Tre Enigma je februarja sodelovala v oddaji namenjeni vprašanju fojb, v oddaji slovenskega programa Radia Trst je nastopila oktobra v oddaji obletnici londonskega memoranduma ter decembra za poročila slovenskega programa Radia Trst dala izjavo o knjigi Toneta Ferenc Neupogljivi zakon Rima : fašizem in osvobodilni boj primorskih Slovencev (dokumenti).

Nastopov na **televiziji** je bilo precej manj, zato pa so bili toliko bolj odmevni. *Dr. Damijan Guštin* je na TV Slovenija maja dal izjavo o problemu italijanskih koncentracijskih taborišč, na TV Ribnica pa je govoril novembra o problematiki kočevskih Nemcev. *Dr. Jurij Perovšek* je septembra predstavil na TV Celje 32. zborovanje slovenskih zgodovinarjev. *Dr. Nevenka Troha* je imela nekaj nastopov na televiziji: februarja je v dvakrat govorila v oddaji Odmevi TV Slovenija, prvič o knjigi Sandija Volka Istra v Trst in drugič o 10. februarju kot italijanskem dnevu spomina na žrtve fojb in eksodosu ter slovenskih odmevih nanj. Marca je v slovenski oddaji Izostitve TV Koper – Capodistria govorila o dnevu spomina na trpljenje primorskih Slovencev. Na TV dnevniku slovenskega programa RAI v začetku marca je dala izjavo o dnevu spomina na žrtve fojb in eksodusa ter slovenskih odmevov nanj, v istem mesecu je sodelovala še na okrogli mizi TV Primorka o slovensko italijanskih odnosih. V oddaji Meridiani italijanskega programa TV Koper – Capodistria se je oktobra udeležila pogovora ob 50-letnici Spomenice o soglasju, znani kot londonski memorandum. *Dr. Peter Vodopivec* je kot strokovnjak sodeloval pri pripravi dveh televizijskih dokumentarnih filmov avtorice Helene Koder o Edvardu Kocbeku in avtorju Edvardu Žitniku o dr. Borisu Furlanu.

Podatki o sodelovanju v **tiskanih medijih** so objavljeni v bibliografiji.

5 ZNANSTVENI POSVETI

V letu 2004 so se raziskovalci udeležili 23 znanstvenih in strokovnih posvetov ter okroglih miz in med je bilo njimi 13 mednarodnih, od tega enajst v Evropi in Združenih državah Amerike. Na njih je 18 naših raziskovalcev imelo 37 referatov in 3 razprave. Najbolj veseli

smo, da nam je uspelo pripraviti odmevni mednarodni znanstveni posvet o zgodovinoписju v državah naslednicah SFRJ ter tako hitro izdati dopolnjene vse vabljene referate v naši reviji. Posvet sta pripravljala programski odbor, so ga sestavljali *dr. Jasna Fischer*. Akademik *Andrej Mitrović* in *dr. Peter Vodopivec* ter organizacijski odbor, ki so ga sestavljali *dr. Zdenko Čepič*, *dr. Ervin Dolenc*, *dr. Jasna Fischer*, *dr. Miroslav Polzer* in *dr. Peter Vodopivec*, finančno pa podprla Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in Avstrijski znanstveni inštitut Ljubljana.

5.1 KRONOLOŠKI PREGLED POSVETOV V LETU 2004

- **II. zborovanje slovenskih učiteljev**, Nova Gorica, 12. in 13. marec 2004. Referent *dr. Peter Vodopivec*, O zgodovini evropske ideje in evropskega povezovanja.
- Mednarodni znanstveni posvet **Zgodovinoписje v državah naslednicah SFRJ 1991 – 2003** Ljubljana, 18. 19. marec 2004. Referenta *dr. Ervin Dolenc*, Slovensko zgodovinoписje v obdobju 1918 – 1991 po razpadu Jugoslavije, *dr. Peter Vodopivec*, Slovensko zgodovinoписje med tradicijo, inovacijo in etnocentrizmom.
- Seminar stalnega strokovnega izpopolnjevanja **Od šolske kronike do zgodovine moje šole**, Ljubljana, 22. marec 2004. Referent *dr. Aleš Gabrič*, Šolska politika po letu 1945.
- Simpozij DZS, **Devetletka – petletka: ali smo po petih letih devetletke bolj pripravljeni na nove izzive?**, Rogla, 2. in 3. april 2004. Referent *dr. Aleš Gabrič*, Opozicija komunističnemu režimu v Sloveniji.
- Seminar **La constructione del sistema politico a Trieste nel secondo dopoguerra**. Anomalie e specificita del caso locale (Izgradnja političnega sistema v Trstu v obdobju po drugi svetovni vojni. Izjemnosti in posebnosti), Trst, 6. april 2004. Referentka *dr. Nevenka Troha*, Tra socialismo e liberazione nazionale. Le scelte dei leaders del Partito comunista della Regione Guilia e dell'Unione antifascista italo-slava 1945-1948 (Med socializmom in nacionalno osvoboditvijo. Izbire voditeljev Komunistične partije Julijske krajine in Slovensko-italijanske antifašistične unije).
- Mednarodna znanstvena konferenca **Zgodovinske korenine integracij srednje Evrope: Integracije in dezintegracije v Srednji Evropi v 20. stoletju**, Smolenice, 26. do 28. april 2004. Referenta *dr. Zdenko Čepič*, Geschichtlicher Zusammenhang der Integrations- und Desintegrationsprozess der Staatsintegrationen und Desintegrationen im »kurzen« 20. Jahrhundert (Zgodovinska povezanost integracijskih in dezintegracijskih procesov jugoslovanske države: Slovenci v procesu državnih integracij in dezintegracij v »kratkem« 20. stoletju in *Jure Gašparič* (v soavtorstvu s prof. dr. Janezom Cvirnom), Friedrich Naumanns Konzept »Mitteleuropa« und sein Echo in der Habsburgermonarchie (Koncept Friedricha Naumann »Srednja Evropa in njen odmev v habsburški monarhiji).
- Mednarodni znanstveni posvet **Europa liberata**, Genova 6. do 8. maja 2004. Referenta *dr. Damijan Guštin* in *dr. Nevenka Troha*, La liberazione di Belgrado (Osvoboditev Beograda).

- Seminar **Fascismo, foibe, esodo: la tragedia del confine orientale** (Fašizem, fojbe, eksodus: tragedija vzhodne italijanske meje), Milano, 26. maja 2004. Referentka *dr. Nevenka Troha*, Guerra e foibe (Vojna in fojbe).
- Mednarodno znanstveno posvetovanje **Austrian's Economic Relations with Central and South-East European Neighbours after second World War**, Dunaj, 4. do 5. junija 2004. Referenta *dr. Žarko Lazarević* in *dr. Jože Prinčič*, Basic Characteristics of Economic Cooperation between Slovenia and Austria (Osnovne značilnosti gospodarskega sodelovanja med Slovenijo in Avstrijo).
- Znanstveni posvet **Velika vojna in Slovenci**, Ljubljana 22. in 23. junija 2004. Referenta *dr. Damijan Guštin*, Vpliv soške fronte na zaledje in *dr. Peter Vodopivec*, Prva svetovna vojna v evropski zgodovini.
- **Mednarodni kulturno zgodovinski simpozij Modinci**, Nagyatád, 29. junij do 2. julij 2004. Referent *dr. Andrej Studen*, Vpliv železnice na potovalno kulturo ter začetke turizma v 19. stoletju.
- Mednarodni znanstveni posvet **Occupation in Europe: The Impact of national-socialist Rule (1938-1950) – Postwar Recontruction**, Utrecht, 3. do 4. september 2004. Referent *dr. Žarko Lazarević*, The Economic Reconsruction of Yougoslavia after the Second World War (Gospodarska obnova Jugoslavije po drugi svetovni vojni).
- Mednarodna znanstvena konferenca **Russia and the World Before, During and After the World War I in the Documents of Archives in Russia and Abroad**, Moskva, 7. do 8. september 2004. Referenta *dr. Jasna Fischer*, Russian Prisoners of War in Slovenia (Ruski vojni ujetniki na slovenskem ozemlju) in *dr. Damijan Guštin*, Slovenians – the Soldiers of the Austrian-Hungarian Army in War with Russia in 1914 – 1918 (Slovenski vojaki v avstroogrski vojski na ruskih frontah).
- Simpozij **Slovenske matice o Edvardu Kocbeku ob stoletnici njegovega rojstva**, Ljubljana, 22. in 23. septembra 2004. Referent *dr. Bojan Godeša*, Kocbekov in Fajfarjev pogled na vlogo krščanskih socialistov v Osvobodilni fronti.
- Posvet **Odbora za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport Državnega zbora Strategija jezikovnega načrtovanja v Republiki Sloveniji**, Ljubljana, 28. septembra. Vabljen diskusijski prispevek o jeziku v humanistiki *dr. Jasna Fischer*.
- 32. zborovanje slovenskih zgodovinarjev **Ženske skozi zgodovino**, Celje, 30. september do 2. oktober 2004. Referenti *dr. Vida Deželak-Barič*, Politizacija ženske v času druge svetovne vojne, *Dunja Dobaja*, Podoba ženske v slovenskem katoliškem časopisju med 2. svetovno vojno, *dr. Aleš Gabrič*, Od moškega do unisex šolstva, *Mojca Šorn*, Lik pridne ljubljanske gospodinje v letih med svetovnima vojnama, *Igor Zemljič*, Odmevi ženskega kriminala v slovenskem časopisju na začetku 20. stoletja, diskusijski prispevek *dr. Jasna Fischer*.
- Mednarodni znanstveni sestanek **Primorska od kapitulacije Italije 1943 do Londonskega memoranduma**, Koper 4. in 5. oktober 2004. Referenta *dr. Bojan Godeša*, Slovensko osvobodilno gibanje in umestitev Trsta v program Zedinjene Slovenije in *dr. Nevenka Troha*, Svobodno tržaško ozemlje – politika levih strank v času do sprejetja resolucije Informbiroja (september 1947 – junij 1948).

- Okrogla miza Recent History: **The State of the Art Discussion and Debate of the Country Reports**, Budimpešta, 20. oktober. Referent *dr. Aleš Gabrič*, Slovenian Problems with History and Historians (Slovenski problemi z zgodovino in zgodovinarji).
- Simpozij **Življenje in narodnopolitično delo dr. Luje Sienčnika**, Doberla ves, 22. oktober 2004. Referent *dr. Peter Vodopivec*, Slovenci v Jugoslavije med obema vojnama.
- Mednarodni znanstveni posvet **Dalla »cortina di ferro« al »confino ponte«: a cinquant'anni dal Memorandum di Londra, l'allargamenton della Nato e dell'Unione Europea**, (Od železne zavese do meje, ki je most: petdeset let Londonskega memorandum, širitev Nata in Evropske unije), Trst, 26. do 28. oktobra 2004. Referentka *dr. Nevenka Troha*, Gli sloveni di Trieste e il Memorandum (Londonski memorandum in tržaški Slovenci.
- Znanstvena konferenca **Od Bretton Wooda do evra**, Maribor, 11. november. Referent *dr. Andrej Pančur*, Vzroki za nastanek mednarodnega sistema zlatega standarda.
- Strokovni posvet Državnega sveta R Slovenije, **Žrtve vojne in revolucije**, Ljubljana, 11. in 12. november 2004 Referenti *dr. Bojan Godeša*, Ustanovitev SNOO in pomen njegovih odlokov za nadaljnji razvoj v Sloveniji, *dr. Boris Mlakar*, Krogi nasilja med Slovenci v vojnih letih 1941 do 1945, *Tadeja Tomiňsek Rihtar* in *Mojca Šorn*, Žrtve druge svetovne vojne in zaradi nje (april 1941 – januar 1946), *dr. Peter Vodopivec*, Populacijske izgube druge svetovne vojne in poveljnega nasilja na Slovenskem, diskusijski prispevek *dr. Jasna Fischer*.
- **36th National Convention of the American Association for the Advancement of Slavic Studies**, Boston, MA, 4. do 7. december. Panel Economic Integration of Slovenia during the Habsburg Monarchy, Yougoslavia and the Independent Slovenia: referenti *dr. Jasna Fischer*, Economic Integration of the Slovenian Provinces into the Habsbourg Monarchy (Gospodarska integracija slovenskih dežel v habsburško monarhijo) in *dr. Žarko Lazarević*, Economic Integration of Slovenia in Yougoslavia. Panel Slovene Perception of America in the Interwar Era, referent *dr. Peter Vodopivec*, Milan Vidmar's Reflections on Europe and America in the Interwar Era (Refleksije Milana Vidmarja na Evropo in Ameriko v medvojnem obdobju).

6 MEDNARODNO ZNANSTVENO SODELOVANJE

Inštitut je bil tudi v letu 2004 član dveh zgodovinskih združenj, Evropskega združenja za bančno zgodovino – European Association of Banking History ter Mednarodne konference zgodovinarjev delavskega gibanja - Tagung der Historikerin und Historiker der Arbeiter und Arbeiterinnen Bewegung v Linzu. Mednarodna konferenca v Linzu ima zadnja leta precej težav z umestitvijo svojega delovanja v mednarodne organizacije zgodovinarjev in tudi programi letnih konferenc niso več zanimivi za naše zgodovinarje, zato se jih le še redko udeležujejo, čeprav še vztrajamo in ostajamo člani tega nekoč tako pomembnega strokovnega združenja. Prek evropskega združenja bančnih zgodovinarjev pa dobivamo vso najnovejšo literaturo in revijo, ki jo združenje izdaja ter vsa obvestila o strokovnih srečanjih.

V letu 2004 je inštitut začel kot partner v projektu pogovore o vključitvi naših raziskovalcev v projekt Evropske skupnosti INTERREG IIIA/Phare CBC Italija – Slovenija z naslovom Na ozemlju, kjer meja pomeni most - o delitvah in sodelovanju na mejnem območju med Italijo in Jugoslavijo po 2. svetovni vojni (1945-1965). Izvajalec projekta je Deželni inštitut za zgodovino osvobodilnega gibanja Furlanije-Juljske krajine iz Trsta. Pri pripravi tega projekta je kot predstavnica našega inštituta sodelovala *dr. Nevenka Troha*.

Dr. Aleš Gabrič je sodeloval v mednarodnem projektu Recent History: The State of the Art, ki ga vodi Center for Historical Studies Central European University iz Budimpešte. Sodelavci projekta, po eden iz držav vzhodno od bivše »železne zaves«, so pripravili preglede novejšega zgodovinskega pisarstva za čas po padcu komunističnih režimov. *Dr. Gabrič* je tako pripravil pregled novejših slovenskih zgodovinskih publikacij. Na dveh sestankih v Budimpešti so se dogovarjali o zamislih in možnih primerjavah med poročili poročevalcev. Sodelavci morajo po izkušnjah in dogovorih na teh sestankih dopolniti svoje prispevke, ki bodo izšli v zborniku v letu 2005.

Na inštitutu smo uspešno pripravili mednarodni znanstveni posvet o razvoju zgodovinskega pisarstva na ozemlju novih držav, naslednic SFRJ. O njem podrobneje poročam v poglavju o znanstvenih posvetih. Zato naj na tem mestu zapišem le, da so se ga udeležili zgodovinarji iz Srbije in Črne Gore *dr. Latinka Perović* in *Predrag J. Marković*, Bosne in Hercegovine *dr. Husnija Kamberović*, mag. *Vera Katz* in mag. *Boro Bronza*, iz Republike Hrvaške *dr. Iskra Iveljić* in Republike Makedonije *dr. Violeta Ačkoska* in *dr. Marjan Dimitijevski*.

V delovnem načrtu za leto 2004 smo načrtovali in tudi uspešno realizirali delovni obisk sedmih raziskovalcev v arhivih v Beogradu, v Arhivu Srbije in Črne Gore, Vojnoistorijskem inštitutu, v njegovem Vojnem arhivu in Arhivu Zveznega ministrstva za zunanje zadeve. Pri njihovem delu so jim poleg vodstev arhivov pomagali tudi naši diplomatski predstavniki in prek diplomatske pošte smo dobili vse kopije, ki so jih naročili. Ob tem delu so poleg zbiranja gradiva evidentirali vso arhivsko gradivo, ki ga še morajo pregledati. V Arhivu Srbije in Črne Gore je štirinajst dni zbiral in evidentiral gradivo za gospodarsko zgodovino tudi *dr. Žarko Lazarević* sicer v fondih Ministrstva trgovine in industrije, Ministrstva za finance in Ministrstva za kmetijstvo Kraljevine Jugoslavije. Izdaja skupnega trojezičnega zbornika znanstvenih referatov s mednarodne konference Jugoslavija v hladni vojni se končno po štirih letih počasnega dela le realizirala kot skupna publikacija inštituta in Univerze v Torontu. Objavljenih je štirinajst referatov, razširjenih v znanstvene članke z obsežnim uvodom Leonida Gibianskega in Ronalda W. Preussena. V Kanado smo poslali sto in na Akademijo znanosti Ruske Federacije petdeset izvodov publikacije.

Leta 2004 je končala delo slovensko avstrijska zgodovinska komisija, v kateri sodelujejo *dr. Ervin Dolenc*, *dr. Aleš Gabrič*, *dr. Bojan Godeša*, *dr. Žarko Lazarević*, *dr. Jože Prinčič* in *dr. Peter Vodopivec*. Slovenski del komisije je svoje poročilo izdal v samostojni publikaciji.

Stike s tujimi institucijami in strokovnjaki redno vzdržujejo posamezni raziskovalci. Poleg *dr. Ervina Dolenca* in *dr. Petra Vodopivca*, ki je tudi član Izvršnega odbora, sta postala nova člana Society for Slovene Studies v ZDA še *dr. Jasna Fischer* in *dr. Žarko Lazarević*. *Dr. Dolenc* je za revijo, ki jo društvo izdaja, Slovene Studies pripravil uvodno razpravo k prevodu Kocbekovega premišljevanja o Španiji in bo izšla v začetku leta 2005. *Dr. Jurij Perovšek* je v maju 2004 opravil več pisnih konsultacij s Sandrom Zupancem, ki je junija nato na Ekonomski fakulteti v St. Gallenu, Švica, uspešno zagovarjal diplomsko nalogo o programu Zedinjene Slovenije in demografski politiki na Slovenskem od leta 1848 naprej. *Dr. Nevenka*

Troha je redno vzdrževala stike s kolegi iz videmske univerze, deželnih inštitutov za zgodovino osvobodilnega gibanja v Trstu, Genovi, Aosti, Modeni, Torinu, pokrajinskih inštitutov v Vidmu in Tržiču (Montfalcone), Instituta Gramsci v Rimu, Državnega inštituta za zgodovino osvobodilnega gibanja v Milanu ter nekaterimi raziskovalci problematike slovensko italijanskih odnosov še v Nemčiji, Avrstiji, na Harvaškem, v Avstraliji in Združenih državah Amerike. Zelo intenzivne stike s tujimi institucijami in raziskovalci ima *dr. Peter Vodopivec*. Bil je član znanstvenega sveta evropskega inštituta dr. Baltiner v Salzburgu. Bil je član Centra za demokracijo in pomiritev na Balkanu in eden od dveh recenzentov učiteljskih gradiv, ki jih je pripravil Center. Bil je član uredniškega odbora revije *L'Europe du Centre Est* v Budimpešti ter v žiriji za podelitev nagrad Karel Vogelsang in Victor Adler pri avstrijskem zunanjem ministrstvu.

7 POSLOVNO POROČILO

Inštitut za novejšo zgodovino je zaključil lansko poslovno leto s tekočo izgubo v višini zaokroženo 2.376.000 SIT. Prvič se je izguba pokazala v mesecu septembru v višini dobrih deset in pol milijona SIT, v oktobru pa že dobrih trinajst milijonov in pol SIT. Zmanjševati se je začela v mesecu novembru. O tem sem v mesecu oktobru obvestila tudi Upravni odbor in resorno ministrstvo. Glede na to, da imamo raziskovalni sklad, jo bomo lahko tudi pokrili. Do zaključka poslovnega leta nam jo je uspelo vidno zmanjšati. Problem je nastal kot posledica diskriminatornega evaluacijskega postopka v obravnavanju prijav za programsko financiranje. Na to sem opozorila že v poročilu o delu v letu 2003. Vsi naši ugovori in pritožbe so bili neuspešni ali samo delno uspešni. Najbolj nas je prizadela uvrstitev programov v financiranje po ceni raziskovalne ure razreda A, čeprav smo od uvedbe tega načina izračunavanja sredstev za programe in projekte vsa leta smo bili v razredu B. Noben naš argument ni zalegel. Za programe smo tako dobili plačanih kar 66 % vseh raziskovalnih ur, ki jih je inštitutu v letu 2004 plačalo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport v nižjem cenovnem razredu. MŠZS nam je financiralo še usposabljanje mladega raziskovalca, tisk inštitutove revije in z zelo majhnim zneskom nakup tuje literature. S Filozofsko fakulteto imamo podpisano pogodbo o sodelovanju v podiplomskem študiju, ki ga v minimalnem obsegu tudi plača. Del sredstev dobimo z najemnino in za vzdrževanje stavbe Kongresni trg 1. Nekaj denarja se je nateklo tudi od obresti za vezavo sredstev raziskovalnega sklada.

Poslovni uspeh v letu 2004 (v 000 sit)

skupaj prihodki	299.324
skupaj stroški	299.324

Prihodek (v 000 SIT)

	2003	2004	indeks
celoten prihodek	319.770	299.324	93
od tega MŠZŠ	262.418	223.935	85
prihodek stavbe	37.517	37.037	98

odprava rezervacij	5.809	27.022	465
drugo	14.026	11.330	80

Struktura stroškov (v 000 SIT)

stroški materiala in storitev	34.831
bruto plače	150.650
prispevki in davki na plače	35.616
drugi stroški dela	22.142
amortizacija	6.869
vkalkulirani stroški za obratna sredstva	49.216
ostanek	-

8 SODELAVCI IN UPRAVA INŠTITUTA

8.1. UPRAVNI ODBOR

V Upravnem odboru je letos potekel štiriletni mandat trem članom. Naše resorno ministrstvo ter Filozofska fakulteta sta imenovala nova člana, delavci inštituta pa so za svojega predstavnika ponovno izvolil dr. Jurija Perovška. Upravni odbor se bo konstituiral na svoji prvi redni seji v mesecu februarju 2005. V letu 2004 je UO imel tri redne in eno dopisno sejo, dve v mesecu februarju, ko je razpravljal prvič o za nas neugodnem izidu javnega natečaja za programsko financiranje 2004 – 2008 ter dodelil stanovanjsko posojilo dr. Andreju Pančurju ter drugič potrjeval letno poročilo o delu inštituta v letu 2003, sprejel program dela za leto 2004 ter finančno poročilo za leto 2003 in finančni načrt za leto 2004, junija na dopisni seji, ko je sprejel še finančni načrt posrednega uporabnika državnega proračuna za leto 2004 ter oktobra, ko je obravnaval finančno poročilo za obdobje za januar – julij 2004 in smo prvič ugotovili tekočo izgubo ter sprejel sklep o zaračunavanju izvedenskih mnenj za zunanje uporabnike.

Člani Upravnega odbora so:

1. *dr. Ervin DOLENC* 04.12.2002 - 03.12.2006 predstavnik Znanstvenega sveta
2. *prof. dr. France M. DOLINAR* 24.11.2002 - 23.11.2006 Arhiv R Slovenije
3. *Mateja GAŠPIRC* 11.12.2002 - 10.12.2006 predstavnica MŠZŠ
4. *dr. Žarko LAZAREVIČ* 15.12.2002 - 14.12.2006 predstavnik Znanst. sveta
5. *dr. Jurij PEROVŠEK* 23.11.2004 - 22.11.2008 izvoljeni - zaposleni
6. *dr. Petra SVOLJŠAK* 17. 11. 2004 – 16. 11. 2008 predstavnica vlade
7. *prof. dr. Božo REPE* 17. 12. 2004 – 16. 12. 2008 Filozofska fakulteta

8.2 ZNANSTVENI SVET

V letu 2004 Znanstveni svet inštituta je imel dve seji: prvo marca, ko je imenoval člane uredniškega odbora Prispevkov za novejšo zgodovino in oblikoval založniški program inštituta in predlagal člane uredniškega odbora in urednika tega programa, drugič pa maja, ko je obravnaval predlog temeljnega raziskovalnega projekta, ki smo ga predlagali v financiranje v javnem razpisu. Njegovi člani so:

1. dr. Ervin Dolenc
2. dr. Jasna Fischer
3. dr. Žarko Lazarević, predsednik
4. dr. Jurij Perovšek
5. dr. Jože Prinčič

8.3. SODELAVCI INŠTITUTA

Konec leta 2004 je bilo na inštitutu redno zaposlenih 28 delavcev. Ponovno se je izboljšala njihova sestava. *Dr. Jurij Perovšek* je bil na podlagi sklepa habilitacijske komisije Univerze v Ljubljani izvoljen na senatu Filozofske fakultete v naziv znanstvenega svetnika. Februarja meseca se je upokojil znanstveni svetnik *dr. France Kresal*. V mesecu decembru smo za določen čas 13 mesecev nastavili novo strokovno sodelavko *Marto Rendla*, ki bo nadomeščala *Dunjo Dobaja* zaradi odhoda na porodniški dopust. V letu 2004 smo imeli zelo velike težave v upravi inštituta zaradi več mesečne bolniške odsotnosti računovodkinje *Marjane Krivec*. Zato smo v dogovoru z Ministrstvom za znanost, visoko šolstvo in tehnologijo sredi decembra meseca 2004 zaposlili še eno računovodkinjo z srednjo izobrazbo *Anito Rus*, ki jo bomo v letu 2005 prijavili v redno financiranje prek ustanoviteljskih obveznosti. Posebej moram poudariti, da je bila ta zaposlitev nujna in da dela v našem računovodstvu v primerjavi s podobnimi inštituti v našem računovodstvu še vedno minimalno število delavk. Glede na to, da bi bila zaposlitev diplomiranega pravnika sekretarja inštituta glede na obseg dela resnično neracionalna, smo oktobra 2004 sklenili posebno pogodbo za opravljanje pravnih del z odvetnico *Katarino Benedik*. Ta strošek predstavlja manj kot četrtno stroška za redno zaposlenega sekretarja inštituta.

Podrobnejša sestava zaposlenih po delovnem mestu in izobrazbi je razvidna iz obeh spodnjih tabel.

a) Pregled števila sodelavcev po izobrazbi

Izobrazba sodelavcev	Število zaposlenih
Doktorat znanosti	16
Magisterij	-
Univerzitetna izobrazba	7
Srednja strokov. izobrazba	4
Ostali	1
Skupaj	28

b) Sestava sodelavcev na dan 31. 12. 2004 - pregled števila sodelavcev po nazivih

Vrsta sodelavcev	Število zaposlenih	V %
raziskov.sodel.	21	75
-znanstv.svetnik	5	
- viš.zn.sodel.	6	
- znanstv.sodel.	4	
- asist. doktor.	1	
- ml. raziskov.	1	
- str. sodelavec	4	
str.sodel.-knj.	2	7,1
tehn.sodel.-knj.	2	7,1
uprava	3	10,7
Skupaj sodelavci	28	100

Vzdrževalna dela, poleg čiščenja tudi varovanje stavbe in hišniška dela, pa smo, kot že vrsto let, dobro opravljali s posebnimi servisi z njihovimi delavci. V letu 2004 smo pri vzdrževanju stavbe ponovno obnovili vsa okna v stavbi ter uredili zahtevano protipožarno zaščito.

Direktorica inštituta
Dr. Jasna Fischer, znanstvena svetnica

Ljubljana, januar 2005